49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2123 Է. ՊՈԼԻՍ — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15–28 ՄԱՅԻՍ 1908 — 15 ՄԱՅՍԸ 1324 28 ՐԷՊԻՒԼ ԱԽԸՐ 1326

Journal Arménien
MANZOUMÉ I EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պալը Ալի Ճատտէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանկունների Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزیته در
صاحب امتیازی ! (اوحانس فرید)
اداره‌خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԿ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Մտաւորական Կեանքը

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԻՆՔՆԱՏՊՈՒԹԻՒՆԸ

Գրականութիւնները՝ արտայայտութիւններ են, ցեղային կամ անհատական արտայայտութիւններ, աւելի ճիշդը ցեղային արտայայտութիւններ՝ անհատականութիւններէ ճառագայթուած։ Զուտ անձնական, զգայական գրականութիւնը դուրս ձգելով՝ անդին կը մնայ գրիչի շարժման մեծագոյն մասը, ուր հեղինակը դիտող մը, նկարագրող մը և վերլուծող մըն է։ Այս պարագային՝ գրողը դարձեալ անհատականութիւն մը ունի, հիմը, յատակացանցը (canevas) նոյնն է, որուն վրայ իւրաքանչիւրը կը բանի իր խառնուածքին նախընտրութիւններովը։

Բայց այդ հիմը, այդ յատակացանցը։ Գրականութիւն մը՝ իր ճշմարտութեան մէջ ըլլալու համար պէտք է որ յատակացանցը կազմէ ամբոխը. ամբոխը՝ ցեղն է, ցեղին ոգին է, կենդանի շարունակութիւնն է նախնիներուն, սերունդներու ոգեկոչում ժառանգականութիւնն է. հոն է առանձնայատկութիւնը, տարանջատութիւնը, ինքնատպութիւնը, խրոխտ, անայլայլ անհատականութիւնը. լայնորոյզ գոյները հոն են, նկարագրի խիտ գիծերը, խառնուածքի ինքնութիւնը, մտաւորական չափերն ու կշիռները, ամէն բան որ ձոր մը կը պեղէ ցեղերու մեծ զանգուածներուն միջև։

Հետեւաբար ամէնագրի գրականութիւնները երբ արտայայտութիւններ պիտի նկատենք, պէտք է չմոռնանք այդ արտայայտութեան մէջ փնտռել ամբոխը, արտայայտող ցեղին ինքնութիւնը փնտռենք։ Այն գրականութեան մէջ ուր տեղական արտայայտութիւն չկայ, ինքնատպութիւն չկայ ըսել է, և որովհետեւ չատ բացառիկ միտքերու տրուած է զօրաւոր անհատականութիւնով մը, ինքզինքը և իր անձնական գրականութիւնը պարտադրել արուեստի և տեւականութեան բագինին վրայ, անդին կը մնայ մեծամասնութիւնը, երկրորդական գրողները գրեթէ ամբողջութիւնը, անգոյն, դիւրաթափ կերպասի մը վրայ փակած, պիտակ բան մը, բազմախարտնոն արեւմտեան գոյնով մը, հիւծախտիկ միջազգայնութիւն մը որ ո՛չ ուշադրութիւն կը գրաւէ, ոչ կը սիրուի, և ո՛չ ալ կրնայ ապրիլ։

Ամէնէն աւելի զօրաւոր և արտայայտիչ գրականութիւնները անոնք եղած են որոնք բնիկ առանձնական գրոյմ մը ունին։ Ա՛յս է որ կը չահագրգռէ։ Երբ ռուս գրականութիւնը ֆրանսականին հեշտութիւնները ուներ՝ ո՞վ պիտի հետաքրքրուէր անով, երբ գերման գրականութիւնը իտալականին զգայականութիւնը կապկէր, ի՞նչ պիտի ըսէին զայն ուրիշներ։ Երբ ֆրանսականը հիւսիսի գրականութեան լրջախոհութիւնը հագնէր, ո՞վ պիտի գինուէր իրմով։ Բոլոնիայիւ և Ֆիրենցայիւ անգամ այսօր ունին ինքնատիպ գրականութիւն մը որով կը հետաքրքրեն Եւրոպայի դրասրութիւնը։

Անդրադառնալով մեզի, կրնանք ըսել թէ մեր գրականութիւնը մինչ առանձնայատկութիւններէ գրեթէ զուրկ է։ Մեր գրողները աշխարհաքաղաքացիներ են, զիրենք վարողը տեսակ մը միջազգայնական քաղաքնութիւն է, կը խորհին այնպէս ինչպէս պիտի խորհէր Բարիզցի պուլվառական գրող մը, կ'զգան անոր պէս, անոր ձգտումները և ճաշակները ունին։ Երբեք չեն ուզեր իրենց շուրջը նայիլ, իրենց միջավայրին անդրադառնալ, իրենց հօրը մօրը ոգիին ուշադիր ըլլալ, ընկերային դասակարգով իրենցմէ վար նկատուած տիպարները ուսումնասիրել, անոնց մտաւորական չափը, անոնց զգացումներու երանգը, անոնց նախապաշարումները և լուսամտութիւնները, անոնց հոգեկան ձիրքերը և բարոյական ազդերը նկատի առնել։ Իրենց գրիչին տակ եկողները բոլոր զարգացած մարդիկ են, և սովորական սէրեր,—երբ զարգացած մարդ կ'ըսենք պէտք է հասկնալ վարժապետը, որ անպատառ վարժուելի մը կը սիրէ, կամ չատ չատ հարուստի աղջիկ մը՝ որ աղքատ ուսումնական երիտասարդ մը կը նախընտրէ, բայց իր հայրը՝ նախապաշարուա՛ծ, ոգէ՛ա մարդը որ կ'ընդդիմանայ, մի՛չտ կ'ընդդիմանայ։ Իբր ոգէա և չար մարդ՝ այս հարուստ հայրերն է միայն որ կը նկարուին։ Ուրեմն մեր գրականութիւնը —մանաւանդ պղսականը— չորս գլխաւոր տիպար ունի. վարժապետ, վարժուհի, հարուստի աղջիկը և հայրը՝ վաշխառուն, որ կը մերժէ։ Ամենց լուսանցքին վրայ ալ մերթ կ'երեւին ընտանեկան անյարմարութիւններու երեսէն սառապող կիներու մեղանչումի անկողիններ։ Եւ ա՜հ՝ այսչափ։

Արդեօք այսչափո՞վ կ'արտայայտուի մեր գրականութիւնը։ Այսչա՞փ է իր կեանքը, այսչա՞փ են իր տիպարները, իր ուշագրաւ գիծերը։ Այսչափ աղքատ ինքնութիւն մը չունի նոյն իսկ ամենայատին և կիսակիրթ ոեւէ ցեղ։ Ասկից զատ չատ որոշ է թէ ունինք մեզի յատուկ բարոյական նկարագիր մը, որով պէտք եղածէն աւելի կը զանազանուին ուրիշներէ, ինչպէս արդէն իրենց դիմակն տարբերութիւնը և զատորոշութիւնը պայծառ ապացոյցը կուտայ իր սերնդական առանձնայատկութեան։ Չկա՞ն մեր ինքնայատուկ տիպարները, տեղական ամէնի զգացումները վրէ հանելու՝ կարող անհատականութիւններ։ Ե՞րբ վեր առնուած են երիտասարդներու տառապագին անձնազոհութիւնը՝ իրենց ամուրի քոյրերուն հանդէպ, Ե՞րբ գրուած է այն Հայ օրիորդներուն մասին, որոնք իրենց երիտասարդութեան ցոլոր վայելչքները և հարքը կը մարեն ամերիկա, որովհետեւ ծեր մայր մը և ալեզարդ եղբայր մը կան իրենց մատներուն կարօտ։ Ե՞րբ խօսուեցաւ Հայ կնոջ զոհողութիւններուն և անձնուիրութիւններուն վրայ ամուսնական յարկէն ներս։ Ամենք ընդարձակ վէպերու մէջ միայն երբեմն դեմ կը հանուին, իսկ նորավէպերը միշտ կը զբաղին սիրային սովորական աշխարհի մը մէջ։ Այսօր առանձնայատուկ տիպարներ ունինք, որոնք Հայ են միայն։ Հայ ոսկերիչին, հայ քահանային, հայ սեղանաւորին, թաղականին հայ վաճառականին տիպարները կարելի է ուրանալ որ ինքնուրոյն չեն։ Ինչո՞ւ նորավէպի մը մէջ չի պատկերացուի օրինակի համար ոսկերիչ երիտասարդի մը սիրահարութիւնը, որսի յարաբերութեանց մասին անոր նախընտրութիւնները կամ սաւառնումները, վերապահութիւնները կամ նախապաշարումները, նշանածին հանդէպ իր ընթացքը, ամուսնութեան իր ըմբռնումը։ Լաւ վրձինի մը տակ ո՞ր չափ մտերմական և հաճելի պիտի ըլլար այս պատկերը։ Լաւ վրձինը պայման է, որովհետեւ առանց անոր չատ ճանձրացուցիչ ու անլի պիտի ըլլար։ Հապա աւելի վար, անուս դասակարգին տիպարները, անոնց ոգիին, անոնց զատաստանները և նկատողութիւնները։ Հիմա այս տեղական տիպարներու պատկերացման գործը զանազանագիրներու ձեռքն է, և զանազան ծաղրանկարն է, բայց ոչ երբեք գեղարուեստական, իրապա՛շտ նկարը զոր մարդ իր հիւրասարէնին մէջ պիտի կախէ՝ օտարին աչքին առջեւ։

Պարզ, հանուտ, անանուշած և մերթ արհամարհուած տիպարներն են որ կը կազմեն ամբոխը։ Ամենք այս խառարտչին զանգուածը չինող տարրերն են, որոնք թէեւ տարբեր՝ բայց ամբողջութիւնը կը կազմեն։ Ամենց մէջ պէտք է փնտռել մեր պատկերին մտաւորականութիւնն ու բարոյականութիւնը, մեր ազգային ընտանեկան ինքնատպութիւնը, շարունակութիւնը որ ուղղակի մեզի կը կապէ մեզի ծնող սերունդներուն։

Այս գրական թերին ո՛չ միայն մեր Պոլսեցի գրողներուն, այլ գաւառացիներուն ալ ախտանիշն է։ Այդ տեղի գրողները, — մանաւանդ ակմակները — իրենց միայրակ տանիքներուն մէջ նստած՝ փղոսկրէ գղակներու մէջ նստածի պէս, երեւակայական պատմութիւններ կ'ընեն, պոմք աւելի քաղաքի կեանքին կը պատչաճին, եթէ երբեք պատչաճին։ Ասիկա մոլորանք մըն է, մտաւորական կարճատեսութիւն մը կամ տարեմտականութիւն մը։ Որովհետեւ իրենց աչքը՝ դրսոյ հորիզոնի մը յառած է՝ անկէց վար կամ վեր չի տեսներ իրենց միտքը, մէկ տեսակէտի մը չուրջ կը դառնայ, և իրենց գրիչը կը սիրէ թարթափիլ ամերիկեան գոյնով մեղանչներու մէջ, գուցէ եւրոպական ընթերցումներու ազդեցութեան տակ։ Ասոնց համար, մեզի համար, ինչ որ կը պակսի դիտելու կարողութիւն է, մենք չենք վարժուած մեր չուրջը տեսնելու, տեսնելու այն ամէն բաները որ կան, որ չատ պարզ են, և չա՛տ պարզ ըլլալուն համա՛ր է արդէն որ չենք կրնար, չենք ուզեր տեսնել։ Արուեստագէտը՝ սակայն չի չփոթիր։ Ամէնէն սովորական խառնուրդէն կը հանէ գոյներու և գիծերու ա՛յնքան որոշ ներդաշնակութիւն մը որ կը հիացնէ պարզապէս։ Կը գիտենք իր պատկերը, կը վերլուծենք, արտայարգ բան մը չենք գտներ, կը զարմանանք թէ մենք ինչո՞ւ չենք տեսեր բայց դարձեալ կը մնանք հոն, քանի որ չենք կրնար ընել, չենք սորված ենք։ Ինչպէս որ ամէն բանի մէջ կեանք կայ, այնպէս ալ դեղեցկութիւն կայ, ծածկուած արուեստ մը կայ ամէնն բանի մէջ։ Արդէն բնութեան մէջ բացարձակապէս ոգեղ ո՛չ մէկ բան կայ։ Ամէն իր՝ իր դեղեցիկ գիծը ունի իր հրապուրիչ կողմը՝ պէտք է զայն վեր առնել, բանա՛լ գիտնալ։ Միւս կողմէ արդէն գեղեցկութիւնն ալ յարաբերական է կերպով մը։

Ամբոխին մէջ ալ արհամարհելի ոչինչ կայ։ Էնդհանարտը ան դրականութեան ողդակներէն մէկն է, զօրաւոր ազդակը, քանի որ անոր ոգիին արտայայտութիւններովը և այդ ոգիին որոնուելիք դրդումներով է որ գրականութիւնները պիտի ըլլան ինքնայատուկ, տեւական և ճշմարիտ։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲՐՈՆԻԿ

Անարկու թեռամի մը.— Լոլիկը պտո՞ղ է թէ բանջարեղէն։ - Թուրջի ֆաղցրարիւնի.— Զիկիվիթը եւ Իսլամ։ - Կապոյտ ծաղիքանեան։

Ո՞րան միայնէն կ'անցնիր թէ լուսնի խայթուածքը վնասակար երբեմն մահացու կ'ըլլայ։

Ամառասի այս մասին արդի գիտութեան տեսութիւնները։

Ինչպէս գիտենք, լուսերը, որոնք ամառ ատեն մեզի ա՛յնպէս նեղութիւն կը պատճառեն, կենդանիներու և մարդոց կառչած չեն մնար, այլ մէկէն միւսը կ'սատասեն։ Արդ, երբ խայթուած կենդանին վնասակար մահաբոյծ-ճճիներէ վարակուած է, լուսերը իրենց խայթոցով մէկ կենդանիէն միւսին կը փոխանցեն զանոնք, և ծնունդ կուտան tryphonosomes կոչուած հիւանդութիւններուն։ Բնական է թէ մարդն ալ իր կարգին զերծ չմնար փոխանցումի այս վտանգէն։

Ամէն դառ, լուսերը մեծ դեր կը խաղան ժամանակի ծաւալումին մէջ, ըլլայ ուղղակի կերպով, ըլլայ մեծ մուկերու միջոցով, որոնք, ինչպէս գիտենք, ժամանակի անարիւ ծաւալիչներ են։

Կը տեսնէ՞ք թէ այս անմեղ կարծուած անասունիկը երբեմն մեր մահացու թշնամին է։

Հապա, չմոռնանք ըսել թէ լուսերու տեսակները իրարմէ չատ կը տարբերին, և գրեթէ ամէն անասուն ունի իրեն մասնաւոր տեսակ լուս։ Այնպէս որ մարդ ակամայ կը մղուի հարցնելու թէ բնութիւնը ինչո՞ւ ստեղծած է այս պարապայծ անասնիկները, որոնք օգուտ չունենալէն զատ վնասակար են։

* * *

Էպիտպոլրի բուսաբարմանական ընկերութիւնը ուզեր է լուծում մը տալ այս հարցին թէ՝ լոլիկը պտո՞ւղ է թէ բանջարեղէն։

Ընկերութեան մեծամասնութիւնը պտուղ ըլլալու մասին իր հաստատութիւնը տուեր է. ասոր հակառակ, անդամներէն ոմանք պնդեր են թէ լոլիկը պտուղ չէ, այլ բանջարեղէն, քանի որ բանջարանոցներու մէջ կ'ածի և յատնոյ իբր ապրան կը գործածուի։

Ցրանսայի մէջ լոլիկին դասակարգութեան մասին մինչև կարծիք մը ընդունուած է։ Ֆրանսացիք բանջարեղէն-պտուղ (légume-fruit) անունը կուտան այն ամէն բնական արտադրութիւններուն, որոնք բանջարանոցներու մէջ կը մշակուին և թէ՛ իբր պտուղ և թէ՛ իբր բանջարեղէն կը գործածուին, ինչպէս են՝ սեխը, ձմերուկը, սմբուկը, լոլիկը եւն.։

* * *

Գերմանիոյ մէջ քուրջի կտորներէ քաղցրաւենի մը կը պատրաստուի, Ֆեսեւեալ կերպով։

Վուշէ կտաւի հինցած կտորները խնամով կը լուացուին, և արջասպի (vitriol) խառով լաւ մը օծուելէ յետոյ, խժային նիւթ մը կը ստացուի։

Խժային նիւթը իր կարգին կրաջուրի լուացումի մը կ'ենթարկուի, և երկրորդ անգամ նախորդէն աւելի զօրաւոր ծծմական թթուին ազդեցութիւնը կրելով, զանգուածը կը բերուանայ։

Այս եղանակով պատրաստուած քաղցրաւենին չատ անուշահամ է և պատրաստելէ յետոյ ամենը կը գերազանցէ։

Հին քուրջերը հայրն վրայ քսելով ուսել, ի՞նչ տարօրինակ դաղափար։

* *

Զիկիվիթի սիրահարները հաճոյք պիտի զգան երբ իմանան թէ այս hors-d'oeuvre իր մէջ փոխանցիչ ու վնասակար պարիներ չպարունակէր։ Բելէրային պասիլը, որուն աւելիկ յատկութիւնը ամենուն ծանօթ է, ձկնկիթին մէջ անմիջապէս կ'ոչնչանայ։

Բրօֆ. Ֆրանքէլ, որուն կը պարտինք այս գիւտը, կ'ըսէ թէ ձկնկիթին մանրէասան յատկութիւնը ոչ թէ մի՛ այն իր մէջ պարունակած ալին կը պարպինք, այլ նաեւ այն մեծագանակ իւղին, որ այս ռուսական ուսելիքին բաղադրութեան մէջ կը մտնէ։

* * *

Տօքթ. Ռուքս Գիտութեանց Ակադեմիական ներկայացուցած իր վերջին տեղեկագրին մէջ կը խօսի գինիին խմորումէն առաջ եկած հիւանդութիւններուն վրայ։ Այս առթիւ մասնաւորապէս ծանրացած է չամբանիային վրայ, որ երբեմն թեթեւ կապոյտ գոյն մը կը ստանայ։

Տօքթ. Ռուքս կը վստահեցնէ թէ այդ կապոյտ գոյնը առաջ կուգայ «cocus anamalis» կոչուած անհնարապէս փոքր մակաբոյծ-ճճիներու նկարագրութենէն։ Իրեն հետ քանի մը գիտնականներ փորձած են նուրբ զտիչներու միջոցով ոչնչացնել այդ գունատուն մէքրոպը, սակայն չեն յաջողած հասնիլ իրենց նպատակին՝ անոր ծայրայեղ սպաիիտութեան պատճառով։

Հետեւաբար, «cocus anamalis»ը առաջնան պէս պիտի չարունակէ կապոյտ ներկել հարուստներու այդ սիրական ըմպելին։

ՀՐԱՉԵԱՑ ՏԷՐՈՍԿԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ ՔՕՐԷ

Գրեց՝ Ս.ՏՕԼՅ ՊՈ-ԻՍՕՆ

Ֆրանսա Քօրէ կոչուց նկատելի ճշմարիտ ֆրանսական Ֆրանսային իրաւ ամենակատարեալ տիպարներէն մին, առանց իլ տը Ֆրանսի Ֆրանսացիին։ Լուսատու Ֆրանսացիին խառնուրդին։ Իր երակներուն մէջ հոսող զալլիական արիւնով, ընդունած է իր ցեղին բոլոր առաւելութիւնները, բոլոր թերութիւնները... Իր գործն ու իր կեանքը հատապիսի միութիւն մը կը կազմեն։ Զիրար կը պարդեն և կը լուսաւորեն։ Երբ պատմենք այս համբաւաւոր մատենագրին պատմութիւնը, և իր նկարագիրը անդամանենք, անով իսկ ծրագրած կ'ըլլանք իր հայրենակիցներէն մէկ քանի միլիոններուն հոգեկան և բարոյական պատկերը։ Քօրէ

Ամարէ խոր հառաչ մը քաշելով,

—Մա՛, կրաւունք ունիք, բաւ, բայց հայրս մեռաւ ու ես ապրուստի ամէն միջոցներէ զրկուեցայ. արդէն ադքատ մարդ մըն էր հայրս. պարտք միայն ձգեց ինձ իբր ժառանգութիւն. անոր, անօգնական ինչպէս կրնայի շարունակել դասերս. սիրուած էի ժամ առաջ գործ մը գտնել, անօթի չմնալու համար։

—Ուրեմն ինչպէս կ'ապրիս հիմա։

—Ինչպէս որ կ'ապրի անօգնական թշուառ մը... ինչ պահեմ ձեզմէ... սեղանաւորի մը զրադիրն եմ. ինձի ինչ ամսական կուտայ գիտէ՞ք. եթէ հիմա ըսեմ, խնդաք գուցէ... ամէնը ամէնքը հարիւր ֆրանք։

Ամարէ Տրլօս խիստ յուզող դէրասանի մը ձեւերով արտասանած էր այս վերջին պարբերութիւնը. կոմսը զգաստ չէր ամ։

—Վա՜խ... վա՜խ... մուտաց. ո՛չ թէ խնդալ, լալս եկաւ սի՛րելիս. ձեզի պէս ուշիմ երիտասարդ մը այսչափ թշուառութեան մատնուի, հարիւր ֆրանք ամսաթոշակը մարդուս կոչիկին չի բաւեր։

—Իրաւունք ունիք, բայց ի՞նչ ընեմ, գտնէ ամսական երկու հարիւր ֆրանք չահելիք գործ մը գտնայի։

—Ուրեմն քեզի հետ մտածենք անոր վրայ, բայց նախ եկիր ճաշենք։

—Շատ լաւ, կուգամ, քանի որ չնորհ կ'ընէք։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՕՆԸ)(22)(

Մի Լիոններուն Խաղերը

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՎԱՐՆՈՅ ՄԱՐԴԻԿ

Բ.

Ամարէ Տրլօսի Բարիզի մէջ գտած անդրանիկ գործը՝ Բօլլէն Մէկրէի հաշուոյն թարգմանի ուղեցոյցի և կիկերոնի պաշտօնն էր եղած, որուն մէջ քանի առաջնաւոր այնչափ աւելի խորը կը թափանցէր վաշխառու սեղանաւորին գեանաքարէ արարքներուն և այս մարդուն ձեռք կոյր գործիք մը ըլլալէ ազատելուն վրայ միայն կը մտածէր։

Բօլլէն Մէկրէ իր գրասենեակին հետ վարձած էր նաև անոր վրայի աւարթրմանն ալ. այս չէնքին կից դերձակուհիի վաճառատուն մըն ալ կար որուն տիրուհին Բօլլէն Մէկրէի պէս վարձած էր անոր վրայի աւարթրմանն ալ, որուն վրայ նշանատախտակ մը կար գրուած Ֆրէշին Նորաձեւութիւն. Տիկ. Վիլթոր։

Դերձակուհի տիկ. Վիլթոր քիչ մը տարէց գիրուկ կին մըն էր. խանութը խիստ բանուկ էր, ուր բազմաթիւ կարուհիներ կ'աշխատէին. չիք, փափուկ, նրբակտաց, գեղեցիկ յաճախորդուհիներ ալ ունէր. ամէն օր տիկիններու և օրիորդներու ատուար խումբ մը կը յաճախէր տիկ. Վիլթորի դերձակատունը. երիկ մարդիկ ալ ոչ նուազ թուով կը նշմարուէին յաճախորդներուն մէջ. գործին ընթացքը այնպէս կը ցուցնէր որ պատուաւոր մէկը չէր այս կինը. Ամարէ Տրլօս չուտով կռահած էր այս բանը. սակէ զատ հասկցած էր որ իր վարպետին Բօլլէն Մէկրէի ու այս կնոջ մէջև գաղտնի յարաբերութիւն մը կար, երկուքն ալ արդէն միևնոյն ճամբէն կը քալէին. մէկը դրամ փոխ տալով, զբաւամայրերը պտղոցնելով, իսկ միւսը իր տունը հրաւիրելով կը կողոպտէր յաճախորդները. ալ ասոնց միջև չահակցութեան մը գոյութիւնը կասկած չէր վերցներ։ Տրլօս այսչափը կռահելէ ետք սկսաւ հետաքրքրել զանոնք. ուշադիր եղած էր որ ամէն իրիկուն երբ դերձակուհին՝ Տիկ. Վիլթոր վաճառատունը վերնայարկի աբարթրմանը ելլար, սեղանաւոր Բօլլէն Մէկրէ ալ վեր կ'ելլար, ուր բայայայտ էր որ երկու յարկերուն մէջ հաղորդակցութեան դաղտնի դուռ մը կար ու այս վարնոց աբարթները մէկտեղ կը ճաչէին։ Իր այս գտնութիւններովը Ամարէ համոզուած էր դերձակուհիին տիկ. Բօլլէն Մէկրէ ըլլալուն. իրիկուն մը մանաւանդ՝ վարպետը հետաքրքրելով սենաւ որ անիկայ փողոցին անկիւնը մեացաւ դերձակուհիին հետ, ինք ալ հեռուէն ծածկարար հետեւեցաւ անոնց, որոնք ճաշարան մը մտնելով ճաշած, եռքը թատրոն գացած ու իրարմէ տանական վայրկեան եռք տուն վերադարձած էին։

Սկ անկէ ետք Ամարէ միտ այս երկուքին յարաբերութիւնները հետապնդելու մղուեցաւ չարունակ յուսալով որ օր մը պիտի յաջողի կեղծ մուրհակը վարպետին ձեռքէն ազատելու։ Իրիկուն մը Վիեննայի զբօսաշրջիկ մը պատցնելու պաշտօնով Մօնմարթրի զբօսավայրերէն մէկը գացած էր, հոն սեղանի մը չուրջ հաւաքուած երիտասարդներէն մէկը սիրազեղ չեչտով մը,

—Վա՛յ, պարոն Ամարէ Տրլօս, ըսաւ, կ'երևայ որ մուչած էք ձեր զինուորական և դպրոցական ընկերը Հանրի տը Բրմօրը։

Ամարէ թէև ճանչցած էր կոմս Հանրի տը Բրմօրը, բայց իրենց երկուքին միջև գտնուած դիրքի անհուն տարբերութիւնը նկատողութեան առնելով չէր համարձակած անոր քով մօտենալ, ուստի կոմսին մտերմաբար երկնցուցած ձեռքը սեղմելով չկրցաւ բառ մը խօսիլ արտասանել։ Հանրիի չատ մը պարտքեր ունէր, այլ և այլ աւիթներու մէջ փոխ դրամ ստացած էր անկէ և չէր կրցած վճարել՝ ինչ որ ա՛լ աւելի ամչցուցինը։ Ամառուան երիտասարդը միևնոյն մտերմութեամբ շարունակելով խօսիլ,

—Ինչո՞ւ չես նստիր, հարցուց։

Ամարէ հիմա ի՞նչպէս խոստովանիր որ ինք զբօսաշրջիկի մը թարգմանի պաշտօնը ունէր, քովի մարդուն ի՞նչպէս հեռացնէր գլխէն. բոլորովին չուսարած էր.

—Հեռդ մէ՞կը ունիս, հարցուց կոմսը։

—Ո՛չ..., բան... մէկը չունիմ, կակազեց։

Ամարէ որոշումը տուաւ, կոմսը իրեն փոխ տուած դրամները մոռցած ըլլալու էր, անոր մտերմութենէն պէտք էր օգտուիլ, իրեն ուղեկցող զբօսաշրջիկը զբօսարանին սպասուհիներուն հետ կը զուարճանար, ուստի նստաւ Հանրիի քով որ ուղևորական պատմութիւններ կ'ընէր ընկերներուն և սքորթի, ձիարշաւի եւ.ի վրայ կը խօսէր չարունակ. թշուառ ու չուայտ Ամարէ բերան չէր բանար լսեր. մինակ հրամցուած գարեջուրը կը խմէր. վերջապէս ընկերները մեկնեցան ու կոմսն ալ ոտքի ելաւ. Ամարէ չատ քաշուած ձեռով մը. եթէ կը նեղէք, ըսաւ, մինչև փողոցին անկիւնը ուղեկցիմ ձեզ։

—Եթէ դուք կը նեղէք, պատասխանեց կոմսը, ծիծաղելով, գիշերուան ճաշը միասին ընենք։

—Ո՛չ. չնորհակալ եմ, կակազեց Ամարէ։

—Կատա՞ղ կ'ընէք, ինչո՞ւ։

—Որովհետեւ ձեզմէ տեսած բարիքներս փոխարինելու վիճակին մէջ չեմ. արդէն մինչև այսօր պարտքերս չկրցայ վճարելու համար վերջին ծայր նեղուած եմ։

—Ասոր համա՞ր չես ճաշեր ինձի հետ, ձգէ՛ Ամառուադ սիրես, երկու ընկերներու միջև դրամին խօսքը կ'ըլլայ միթէ. ըսել է մեր բարեկամութեան արժէքը այդչափ միայն կը գնահատէք։

—Շնորհակալ եմ, բայց չեմ գիտեր ինչո՞ւ, չատ ծանր կուգայ կոր ինձի, արդէն ձեզի չկրնայ մտնելուս պատճառն ալ այս է, ամէն անգամ որ կոմս Հանրի տը Բրմօրի միլիոնատէր ազնուական մը ու իմ ալ հինգ փարա չունեցող մէկը ըլլալս նկատողութեան առնեմ կ'տիպուիմ կարելի եղածին չափ հեռու փախչիլ ձեզմէ ծանրութիւն չպատճառելու համար միայն։

—Բայց ես լաւ կացութեան մը մէջ կը կարծէի քեզ. բժշկութեան կը հետեւէիր կարծեմ, քեզի պէս ուշիմ երիտասարդ մը անկասկած կրնայ առաջնակարգ բժիշկ մը ըլլալ.

—Ամարէ խոր հառաչ մը քաշելով,

—Մա՛, կրաւունք ունիք, բաւ, բայց հայրս մեռաւ ու ես ապրուստի ամէն միջոցներէ զրկուեցայ. արդէն ադքատ մարդ մըն էր հայրս. պարտք միայն ձգեց ինձ իբր ժառանգութիւն. անոր, անօգնական ինչպէս կրնայի շարունակել դասերս. սիրուած էի ժամ առաջ գործ մը գտնել, անօթի չմնալու համար։

—Ուրեմն ինչպէս կ'ապրիս հիմա։

—Ինչպէս որ կ'ապրի անօգնական թշուառ մը... ինչ պահեմ ձեզմէ... սեղանաւորի մը զրադիրն եմ. ինձի ինչ ամսական կուտայ գիտէ՞ք. եթէ հիմա ըսեմ, խնդաք գուցէ... ամէնը ամէնքը հարիւր ֆրանք։

Ամարէ Տրլօս խիստ յուզող դերասանի մը ձեւերով արտասանած էր այս վերջին պարբերութիւնը. կոմսը զգաստ չէր ամ։

—Վա՜խ... վա՜խ... մուտաց. ո՛չ թէ խնդալ, լալս եկաւ սի՛րելիս. ձեզի պէս ուշիմ երիտասարդ մը այսչափ թշուառութեան մատնուի, հարիւր ֆրանք ամսաթոշակը մարդուս կոչիկին չի բաւեր։

—Իրաւունք ունիք, բայց ի՞նչ ընեմ, գտնէ ամսական երկու հարիւր ֆրանք չահելիք գործ մը գտնայի։

—Ուրեմն քեզի հետ մտածենք անոր վրայ, բայց նախ եկիր ճաշենք։

—Շատ լաւ, կուգամ, քանի որ չնորհ կ'ընէք։

(Շարունակելի)

տաղանդին չնորհիւ դուրս պոռթկաց խուժանէն, այլապէս ամէն բանի մէջ մէկ է անոր հետ։

* * *

Հօրը կողմէն քաղքենի. մէջին դասակարգէն կը սերի։ Իր նախահայրերը իրօք ազնուական չէին, բայց ազնուականութեան հետ կը հաղորդակցէին։ Պետական բարձր պաշտօններ վարած են և հեռու ապրած են ժողովուրդէն, որուն սակայն հակամէտ եղած են գրականութեան։ Արտասովոր պերճանքի սիրահար եղած են. իրենց կեղակարծ հպարտութիւնը աղքատութեան հետ համաձայնած է սա՛ պայմանաւ որ այդ աղքատութիւնը արտաքին չքեղութեան կը յարի և վայելուչ կը հագուի։ Ֆրանսուա Ֆօբէի հայրը իրաւ քարտուղար չնչին ամսական մը ունէր, որ ընտանիքին միակ հասոյթը կը կազմէր։ Պատառ մը հացով նախաճաշ կ'ընէր, բայց մաքուր ճերմակեղէն կը հագնէր և արդուկուած վերարկու։ Գրական հակումներ ալ ունէր և ոտանաւորներ կը չնչէր, որոնք բնաւ տպագրուած չեն։ Կրկին խմաստով վայելուչ մարդ մըն էր, որ հաստատուն կրթութիւն և նուրբ դաստիարակութիւն մը ըմբոշխնած էր։

Մօր կողմէն քերթողը կը սերէր ժողովուրդէն...։ Մօր կողմէն մեծհայրը կարդալ չէր գիտեր և արհեստով դարբին էր...։ Մօր կողմէ աղգականները արհեստաւոր մարդիկ են, ատորին ծագումէ, խմարհագոյն դասակարգէ։

Ֆօբէ սրտաշարժ տողեր գրած է կեանքի արիութեան վրայ իր մօրը, որ անխոնջ աշխատաւորուհի մը, և ձեռքէ ձեռք խլուած աղջկան մը զուարթախոհութիւնը բերաւ քաղքենի մի-ջավայրին մէջ, ուր զետեղած էր զինքը իր ամուսնութիւնը։ Վարձեալ սպասուհի մը պէս ժամը հինգին անկողինէն կ'ելնէր, արտասովոր կերպով գործուեալ էր, իր նիհար ելմտացոյցը կը հաւասարակշռէր և իր անսպառ հնարամտութեամբ և ճարտարութեամբ բարեկեցութեան պատրանքը կուտար իրենիներուն։ Մինչեւ իսկ իրիկունը բարեկամներ թէյի կը հրաւիրէին, և մայրիկը վայելուչ պատմիներ կ'ընէր իր փոքրիկ սրտին մէջ և «աչխարհիկ տիկին» կ'ըլլար։ Այս գեղեցիկ պատկերը վերյուշող Ֆօբէի տողերը աքանչելի են, և չեմ կրնար զանոնք արտագրելու հաճոյքը զլանալ ինծի։

«Մայրս քարտուղարի մը կիներ էր, և ութը զաւակ ունեցած էր. չորսը մեռցին իրեն, երեք չափահաս օրիորդներ և պատանի մը։ Այս փոքրիկ աշխարհը հայրիկին ամսականով պիտի ապրէր։ Դժուարալոյծ խնդիր մը։ Որովհետեւ հակառակ ասոր չէր ուզուր բանէ մը զուրկ մնալ, և ան հպարտ էր և կ'ուզէր քաղքենի դասակարգին պատկանիլ, անուանի կին մը ըլլալ։ Եւ ամենապատուական մայրիկին արիութիւնը և պարիկի ձեռքերը կը բաւէին ասոր։ Օրիորդները կոկիկ կը հագուէին, փոքրիկ մանչը լաւ կը խնամուէր։ Կարելի չէ երեւակայել թէ այս պատուական ամուսիկինը ո՛րքան համբերութիւն, հնարամտութիւն և գործունէութիւն կը ցուցադրէր։ որպէս զի իր տունով և ընտանիքովը պարծի։ Եթէ ազգականներ կամ բարեկամներ հիւր ըլլային, ասոնք բնաւ իրենց միտքէն չէին անցներ թէ այդ պատուական կինը արշալոյսին հետ անկողինէն կ'ելնէր, քիչ մը լուացք կ'ընէր, որպէս զի իր աղջիկները նոր փողկապ կարենային կրել։ Ցուռի վայրկեաններ ալ կային։ Ամսուն վերջերը կէսօրուան ճաշը չատ կարճ կ'ըլլար և նիհար, բայց ամէն պարագայի մէջ խիստ մաքուր սիւռոյի վրայ։ Ամառը ծաղկեփնջիկ մը կը գտնուէր սեղանին վրայ, անուշահոտութիւն և զարդ։ Կրնամ անսպառելի կերպով ասոր վրայ խօսիլ, պատմել ոյժի բոլոր հնարքները, զորս այս սիրելի, բարի մայրիկը իր քաջարթուն սրտով ինչպէս նաեւ ձեռքերով կը պարզէր մեր ընտանիքին չբաւարարութիւնը յայտնի չդնելու համար։ Ուրախ էր, խնդալով կ'աշխատէր, իրենիներուն քաջութիւն և ինքնավստահութիւն ներշնչելու համար։ Եւ ամէնէն աւելի ա՛յն օրերուն, երբ կացութիւնը աւելի դժուար էր իրեն։ Այս միջոցին կրկին զուարթախոհ կ'ըլլար և եթէ չէր կրնար մինչեւ իսկ ոսկեզօծել մեր տունը, բայց իր սիրոյն երգերով կը լեցնէր զայն...։»

Եթէ իրարու հետ միացնենք ա՛յն ազդեցութիւնները, զորս հայր և մայր, քաղքենի և ժողովրդային զաւակներ, ի դարձ դրին Ֆրանսուա Ֆօբէի վրայ, այն ատեն կրնանք հասկնալ անոր սրբոտա նկարագիրը և ըմբռնել անոր զրուխիւններուն խմաստը։

* * *

Մէկ կողմէն տառապողները, խոնարհ դասակարգի մարդիկը, որոնց հանդէպ հրապոյր մը կը զգայ Ֆօբէ. անոնց և իր հոգին եղբայրական հոգիներ են։ Ասոր կը միտի անոնց։ Կըրցաւ նկարագրել մանրավաճառին ուրախութիւնը, որ երեսուն տարիներու դժուարին աշխատութենէ վերջ իր նպատակին կը հասնի, և կ'իրականացնէ իր երազը — անակ մը ունենալ Բարիզի շրջակայքը կանանչ պատուհաններով, կամ ամուրիութեան մատնուած, ապերախտ աշխատութեան բեռնէն կորաքամակ, տարիքոտ խեղճ օրիորդին տառապելի գոյութիւնը, որ իր ազօթագրքին երկու էջերուն միջեւ կը պահպանէ իր նշանախօսութեան թառամեալ պսակին թերթերը։ Կրցաւ պատմել պարտաւորիչ խոնջէնքներու ենթարկուած մարդուն հովուերգութիւնը իր նշանածին հետ, որոնք Բուսաբանական Պարտէզին մէջ սէր կը հոլովեն, կամ երիտասարդ թոռքախաւորին կամ լրագրավաճառուհիին սրտաճմլիկ պատմութիւնը, — այս ամէնուն մէջ կը հնչէ բնականութեան վառ շեշտը, և գերընտիր փափկութեամբ կը նկարագրէ այս ներքին անցքերը։ Երկու ծայրը հազիւ իրար բերող քաղքենի դասակարգին միջավայրին մէջ ալ, զոր ճանչցաւ և ուր իր մանկութիւնը ապրեցաւ, կրցաւ գտնել պատչաճ նիւթեր։ Բայց անդուխ մը աւելի վար իջնելէն ալ չխրտչեցաւ, մինչեւ իսկ փոքրոց եկաւ, չտրտնջեցաւ հոն, իբրեւ իր տարրին մէջ, և առանց զզուանքի կը չնչէ գարշ հոտերը։ Կը սիրէ խուժանին լեզուն, ծածկաբանութիւնները խօսելու գունագեղ եղանակները, ուրնցմով ժողովուրդին զաւակները կը համնին իրենց լեզուն, և տարեկան ուսուցչաւառները, ժողովրդային ժիտոնները, կատակաբանութիւնները յիշեցնող բարբառը, որմէ կը ձեւանայ բարիզեան պոռոտախօսութիւնը...։ Հանոյք կը զգայ փողոցէ փողոց շրջելուն փերեզակներուն աղաղակներէն, փողոցի անկիւններուն թռուցիկներէն, ուր կը խուժէ ժողովուրդը, անանուն կատակներէն, որոնք չի գիտցուիր ուրկէց կուգան։ Եւ ժողովուրդին պէս կը զգայ, և ամէն բանի մէջ կ'ուսնէ անոր միտումները, բարոյք թէ յոռի։ Վեհոգի զայրոյթ մը կը տոգորէ զինքը դիտելով մարդկային թշուառութիւնը. տարտամ ցանկութիւններ կը պաչարեն զինքը դէպ ի խտէալ կացութիւն մը, որ բոլոր Ֆրանսայիներուն հաւասար բախտ ու յաջողութիւն բերէր։ Գործնական կեանքին մէջ բերուած բոլոր առարկութիւններուն դէմ, խուլ կ'ըլլայ։ Կը պնդէ թէ Ֆրանսական ընկերութիւնը յոռի կերպով կազմուած է և բարեփոխում մը անհրաժեշտ կը համարի։ Կրնայ մինչեւ իսկ արցունք մը հոսեցնել խորհելով թիթեռնիկներուն վրայ, որոնք ձիւնին մէջ ճարակ կը հաւաքեն. եղրեւանիին առաջին բոյրը կը հրռուեցնէ զինքը. Սիւռէնի տապկած ձուկերուն կարօտը կը քաշէ. հայրենամոլ Ֆրանսացի մըն է. քայլ կ'առնէ Ֆրանսական զօրագունդին հետ Պոնապարտեան մըն է, ինչպէս էին Պէռանժէի և Մառքօ Սէնթ-Իլէռի ժամանակները. Նաբուլէոնը չի յիշեր սակայն, այլ «փոքրիկ տանապետ»ը, որ Ֆրանսական նորահաւաքները յաղթութեան կ'առաջնորդէ, և եթէ պուլվարին վրայ դիպուածով տեսնէր «գորշ վերարկու»ն, կը հաստատէ թէ «կեցցէ» պոռալու ատիճան խնդինքը պիտի մոռնար։

Արդարեւ, կրնաք հաւատք ընծայել ինծի երբ ըսեմ թէ, այս Ակադեմականին և քերթողին մէջ հիաւուրց նոնաձիգ մը կառած էր, Բարիզեան ստակոկ մը, հացագործի փոքրիկ մանչ մը, որ, մանչալեն վերջ ալ, չի կրնար փուռին առջեւի փողոցէն մեկնիլ։ Եւ հացագործի մանչը որդին է ժողովրդային մօր մը, որ իր կարգին դարձին մը աղջիկն է։ Ֆօբէ մայրական կաթին հետ ժողովուրդին արմատացած հակումները ծծած է։

Բայց մի՛ աճապարէք... իր հօրմէն ալ բան մը առած է. իր վիճակէն գոհ չեղողին, որոնցացողին թթութիւնը, կծու, դառն քմայքը, աղքատ և պատուաւոր քաղքենիին դանգատը բախտէն յաջողեալներուն դէմ, ատելութիւնը վարած պաշտօնին դէմ։ Նշանակալից անմանութիւն մը չէ արդեօք ասիկա։ Ֆօբէ Ֆրանսական ժողովուրդը կը սիրէր, բայց չէր կրնար հանդուրժել ժողովուրդին ծոցէն դուրս եկած, և Ֆրանսական ընկերութեան մէջ իրենց համար տեղ մը չտնած մարդոց։ Անոնց դէմ իր զգժամակութիւնը ա՛նքան մեծ էր որ մինչեւ իսկ իր պաղարիւնը կորսնցուց և իր տաղանդին վնասեց։ Երեսփ. Ժողովին անդամներուն համար անանկ լեղու մը կը գործածէր որ ճաշակի դէմ մեղանչած էր պարզապէս։ Զայրոյթի այս նոպաներուն հայրն էր որ կը խօսէր իրեն մէջ, որ այդ լուսանքները կը թելադրէր։

Երկու պարագաներ այս հրէշային խառնուածքին տարած էին Ֆօբէն. իր կրօնական դարձը և Տրէյֆիւսեան հաւատ փոթորիկը։

* * *

Մինչեւ 1897 տարին Ֆրանսաւա Ֆօբէ զաղջ կաթոլիկ մըն էր, իր հայրերուն կրօնքին յարած էր սովորութեամբ և աւանդութեամբ միայն, հաստակեղծ և արիասիրտ եղաւ։ Տեսնուեցաւ թէ այս մասու չափ հիւանդ, անդութ սխալով մը վարակած, զրէթէ անդամալոյծ մարդը ի՛նչպէս յանկարծ իր ոտնացուպերը մէկ կողմ նետեց և ասպարէզ նետուեցաւ։ Ժիլ Լըմէթռի հետ նախագահութիւնը վարեց Բաքռի Ֆռանսեզ դաշնակցութեան։ Երեսցաւ հանրային հաւաքումներու մէջ, ինք, որ բնաւ հրապարակաւ խօսած չէր, յանկարծ ատենաբան հանդիսացաւ։ Փոխանակ վերջին հանգիստը տալու իր վատնդուած առողջութեան, այս գերմարդկային գործունէութիւնը կերկին կաղդուրեց զայն։ Ֆօբէ Աստուծոյ մատը տեսաւ այս անակնկալ կաղդուրումին մէջ։ Այնուհետեւ ամբողջովին քաղաքականութեան նուիրեց ինքզինքը։ Կրնանք ըսել թէ իր վերջին տասը տարուան մէջ այլ ևս գրականութեան չվերաբերացաւ։ Միայն թէ դեռ ոտանաւորներ կը չնչէր խանդավառելու և ամիզելու համար, և ընդհանրապէս յոռի ոտանաւորներ եղան անոնք։

* * *

Իր գրագէտի տաղանդը դատելու համար, պէտք է առնել միայն իր երիտասարդ և հասուն տարիքին գործերը։ Անոնք կը պարզեն իր յաջողութիւնը, կ'արդարացնեն իր ընտրութիւնը Ակադեմիոյ մէջ, և քերթողին կ'ապահովեն տեւական անուն մը։ Ֆօբէ անհատականութիւն մը ըլլալու ա՛նքան հաղուագէպ ձիրքը ունի։ Ամէնուն չի նմանիր, ինքը ինքզինքն է։ Իր բոլոր գրածները իր դրոշմը կը կրեն։ Ֆրանսական գրականութենէն իրեն համար անձնական կալուած մը չափած առած է։ Որովհետեւ իր մանկութիւնը և իր երիտասարդութիւնը խոնարհագոյն կարգի մարդոց մէջ ապրեցաւ, զանոնք հասկցած, նկարագրած է, և գիտցած է քանաստեղծութիւնը դուրս հանել անոնց միջակ ու անշուք գոյութենէն։ Ունի չարաճճի նրբութեամբ նկարագրականներ, ուղիղ երանգաւորմամբ և իրականին հետեւողդ և սրամտօրէն արձակուած տեսարաններ՝ սովորական կեանքի պատկերներով ձեւացած։ Այս կտրուկ գիծերով չրջանակուած, նրբազգած, քիչ մը սեթեւեթեալ, պատուաւոր, սրտագին զգացողութեամբ տոգորուած և թեթեւ հեգնութեան մը ճախրանքով անուշցուած բանաստեղծութիւնը, որ կեանքի ամէնէն խեղճ իրականութիւններուն սրտաշարժ պատկերը կուտայ, արդէն իսկ թրթռացուցած էր Սէնթ-Պէօվը։ Բայց Ֆօբէ ծայրագոյն կատարելութեան տարաւ զայն։ Ոչ ոք իրեն պէս թափանցած է Մօնմռաժի մոմավաճառին հոգիին մէջ, ոչ ոք աւելի համոզկեր եղանակաւ նկարագրած է համատխանութիւնին հրճուանքը, երբ քիչ մը դրամ չինելէ վերջ իր երկիրը կը քաշուի, իր պարտէզին մէջ կը ճաչէ, ծխփողը կը մխացնէ, և երկնքին վրայ տակաւ բարձրացող լուսնկային յառած հիացմամբ իր կերածը կը մարսէ.—

«Լուսինը կը բարձրանար, երբ սուրճը եռեցաւ»։

Ասիկա այն յատկանշական ոտանաւորներէն մին է, որոնք յանախ իրաւ տարակ հեգնուած են։ Բայց քանի որ գաղափար և բացատրութիւն պէտք է գիրար պարարեին, և եթէ կ'արժէ Մօնմռաժի մէկ փերեզակին պատկերը գծել, չենք կրնար դիւցազներգական չեփորը գոռացնել և նո՛ր այն բառերը գործածել՝ որպէս թէ երգել ուզէինք Մեծին Կարոլոսի և Ռոլանի դիւցազնութիւնը։ Ֆրանսաւա Ֆօբէ ինք կը սիրէր գիտմամբ այս տեսակ տարակուսութեամբ ոտանաւորներ չինելը։ Կը յիշեմ ի՛նչպէս օր մը Սէն-Միշէլ պուլվարին վրայ միասին ժուռ կուգայինք։ Այցելութիւն մը պիտի տար տեղ մը։ Դռնապանին դառնալով հարցուց Մ. Ֆ.ի յարկաբաժինը։ Մարդը պատասխանեց.—

«Երկրորդ յարկը դէպ ի աջակողմ»։

Բանասեղծը խնդալով ըսաւ ինծի.

«Լա՛յ, նայէ՛, նայէ՛, իմ մէկ ոտանաւորս է։ Կը տեսնէք թէ դժուար չէ Ֆօբէական ոտանաւոր չինելը։ Մինչեւ իսկ դռնապանները զոյ գիտեն։»

Բայց իր քնարին վրայ նուրբ ուպերն թրթռումներով լարեր ալ ունէր։ Սիրոյ կախարդանքները և զմայլանքները միւս հրապուրիչ կերպով երգած է։

Այս հրապոյրը մասամբ կը գտնուի նոյն իսկ իր տողերուն մէջ, որոնք նրբահիւս և դարձդարձիկ, միանգամայն սեղմ, ճկուն և դիւրաշարժ, նկարագեղ ու օրօրուն, հարթ հաւասար ներդաշնակութիւն մը ունին և բիւրեղի պէս վճիտ են։ Բայց ո՛չ այսչափ միայն։ Այդ տողերէն գողտրիկ մեղմամեղուութիւն մը կը խօսի, կրկնակի գիւրազգածութիւն մը իրերուն գեղեցկութեան և անոնց վաղանցութեան համար, սակաւարիւնին և արեւնստանին երազամոլութեան համար։ Այս հրապոյրը կամ կախարդանքը որակելու համար «Հիւանդագին» բառէն լաւագոյն բառ չկայ, ըսած է Ժիլ Լըմէթռ։

«Մտերմութիւնք» գործին մէջ Ֆօբէ ինքզինքը կը բանայ։ Ըստ ինքեան այս գործը ոչինչ է։ Տեսակցութիւն մը Բարիզուհիի մը հետ։ Ժամադրութիւն կապոյտ սենեակի մը մէջ, իրարու սպասել, յիշատակներ, քանի մը պատմներ, յեռոյ ձանձրոյթ։ Բայց զգացումի և ոճի ի՛նչ գեղանքոտ հրապոյր։ Երբեք կիրք չկայ, թերեւս ո՛չ իսկ սիրկու միտում, բայց գրականօրէն տարփածուի սէր, կանխաւ վրիպուած արուեստագիտական կիրքը փափկասիրտ սկեպտիկի մը, որ այդ մենութենէն կ'ախորժի, որ երեւակայութեամբ կը տուայտի, սէր մը, որուն մէջ իր սիրուհին իբրեւ գեղարուեստական ստարկայ, իբրեւ ազատ անատեակ մը նկատող իճեալիզմին եսասիրութիւնը կը խառնուի տգու տկարութեան հետ, որ զինքը գեղեցիկ համարողներուն դէմ կը գանգատի։ Ամբողջ քերթուածը անոյշ և կոկիկ է։ Ապագայ սերունդին համար դրամագլուխ մը պիտի ըլլան «Մտերմութիւնք»ը և «Խոնարհները»։

Բայց ինչ որ ցաւ ի սիրտ պիտի ընդունի, Ֆօբէի թատերական գործերն են։ Ըսել չէ թէ բնաւ արժէք չունին և թատերական չահեկանութենէ զուրկ են, բայց պայմանադրական են և արդյական։ Իրրեւ թատերագիր Ֆօբէ երկրորդական կարգէն է, վիպականութեան Բօնսառը։ Իր համբաւին համար կը բաւէ որ հարազատ բանաստեղծ, բարի Ֆրանսացի, արդարակորով մարդ մը եղաւ։

ՔՐՈՆԻԿ

ԲԱՂԱՒԲ. ԺՈՂՈՎԸ գումարուեցաւ երէկ Ղալատիոյ Խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տիրան պէյ Աշնանի։ Ժողովը հետեւեալ որոշումները տուաւ.—

1. Կեսարիոյ Առաջնորդին տեղեկագրին վրայ Ժողովը Սարգիս Կիսիչեան վարժարանի Կալուածոց Խնամակալութեան անդամ կարգեց Արմենակ Մանուկեան, Բարսեղ Սամսպոլուլեան և Մինրան Էսէֆեան էֆ.ները։

2. Անցագրատան դիւանի տեսուչ հանգուցեալ Բլատեան Սեպուհ էֆ.ի տեղ իր օգնականը Տիգրան էֆ. Նշանտաճեանը տեսուչ կարգուեցաւ նոյն դիւանին։

3. Տնտես. Խորհրդոյ կողմէ մատուցուած տեղեկագրին վրայ Ժողովը արտօնեց Էյնէպի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ Խորհրդարանին նորոգութիւնը և նոյն եկեղեցւոյ սեփական կիսաւեր տան նորոգ կառուցումը։

Ժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ նաեւ կարգ մը յարաբերական խնդիրներով։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ասկէ առաջ յանձնարարած էր ազգ. Պատրիարքարանի, որպէս զի ազգ. վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչներու և դասագրքերու մէկ ցանկը պատրաստելով ղրկէ։ Պաշտօնական մը կ'իմանայ թէ այս կրկին ցանկերը պատրաստած ըլլալով շաբաթ օր պիտի մատուցուին Կրթական Նախարարութեան։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ.—Մէկ քանի շաբաթէ ի վեր Խարբերդէն կ'ստանանք նամակներ, որոնք միաբերան կը գանգատին տեղւոյն Առաջնորդ Տ. Խոսրով վրդ. Պէշիկեանի արարքներուն դէմ։ Այս շաբաթ մանաւանդ չորս նամակ ստացանք Խարբերդի Հիւսէյնիկ գիւղէն, տարբեր տարբեր աղբիւրներէ որոնց ամէնուն ալ խմաստը Խոսրով վրդ.ի քննադատելի արարքներուն չափ մը ու սահման մը դնելու խնդրանքն է։ Մենք սկզբունքով Առաջնորդներու դէմ գրուած գանգատները հրատարակելու կողմնակից չենք։ Դիտնք որ Առաջնորդ մը չի կրնար գոհացնել իր հօտին ամէն անդամներն ալ։ և երբ մէկ կողմը կը սիրաշահի, միւս կողմը անպատճառ առիթ մը կը գտնէ անոր դէմ գանգատելու։ Եւ սակայն Հիւսէյնիկցիներու գանգատը բոլորովին անհիմն խնդիրներու չուրջ գառնալ չի թուիր, անոնք հիմնական գանգատներ ունին իրենց Առաջնորդին դէմ։ Ահաւասիկ նմոյշ մը այդ նամակներէն մէկէն քաղուած.—

«Վարդապետին քմայքին նշանակ եղած է մանաւորապէս Հիւսէյնիկ գիւղը։ Ասկէ երեք տարի առաջ առեւտրական գործով պանդխտող Հիւսէյնիկցիներ առաջարկեցին տարեկան 75 ոսկի զրկել դպրոցին, և այս գումարը պիտի գործածուէր երեք մարդու ձեռքով, որպէս զի դպրոցը կարենար բարձր մակարդակի մը վրայ գտնուիլ։ Բայց որովհետեւ այս մարդիկը Առաջնորդի համակիրներուն հակառակ էին, Առաջնորդը արգիլեց ու հետեւեալ բանաձեւը գործածեց. «Ո՛չ թէ 75 ոսկի եթէ տարեկան 75,000 ոսկի ալ ըլլայ չպիտի թոյլատրուի զիս չսիրողներու ձեռքով գործածուի»։ Գիւղին մէջ իրեն բարեկամ ընտրած է երկու մարդիկ իրենց համամիտներով, որոնք տարուէ տարի առժամեայ թաղական ընտրուին։ առժամեան չորրորդի հասած է, մինչեւ տասներորդ ընելու կարելիութիւնը կը տեսնուի։»

ՍԵԲՈՒՍՏԻՈՅ Ս. Նշանի վանուց նորընտիր Փոխ-Վանահայր Տ. Շնորհ վրդ. Երէկ մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս իր պաշտօնատեղին Մէսաժրրիի Քրիմ չոգենաւով։ Ինչպէս յայտնի է, Սեբաստիոյ վիճակաւոր Առաջնորդ Տ. Պետրոս արքեպիսկ. Թասիրճեան 1000 ոսկիի չափ գումար մը ձգած էր, որով կալուածներ գնուած էին, և ներկայ Առաջնորդ Տ. Թորգոմ վրդ. այդ կալուածներուն եկամուտովը որոշած էր ընծայարան մը բանալ Ս. Նշանի վանքին մէջ, ուրկէ կարող ըլլան հանիլ ապագայ քահանաներ ու վարդապետներ։ Այս առթիւ չահեկան է հակիրճ տեղեկութիւն մը տալ Սեբաստիոյ շրջակայ չորս վանքերուն նկատմամբ.—

Ա.—Ս. Նշանի վանքը.—Բաղաքէն գրեթէ 20 վայրկեանի չափ հեռու է. ունի իր մէջ երեք եկեղեցի, Ս. Նշան, Ս. Կարապետ և Ս. Աստուածածին անունով. վերջինը փոքր մատուռ մըն է։ Ս. Նշանի վանքը կը պարունակէ չատ տեսակ հնութիւններ ինչպէս, ականակուռ չուրջառներ, ոսկի անօթներ են։ Ունի օդափոխութեան գացողներու յատուկ սենեակներ։ Վանքին քովը կայ ընդարձակ պարտէզ մը. քիչ հեռուն կը տարածուի մեծատարած անտառը։

Բ.—Ս. Անապատաց վանքը.—Շինուած է բլրակի մը գագաթին վրայ. ան ալ ունի մեծակալ պարտէզ մը և մէկ եկեղեցի։ Վանքին չրջաբակին մէջ ուխտաւորներու և օդափոխութեան գացողներու յատուկ սենեակներ կան. ասոնց եկամուտը յատկացուած է տեղւոյն ազգային որբանոցին։ Այս վանքը քաղաքէն գրեթէ կէս ժամու չափ հեռու է։

Գ.—Ս. Յակովբայ վանքը.—«Մայրագուտ» բուսած լեռնաշղթային մէկ կողին վրայ, չրջապատուած է պարսպով մը. օդը մաքուր է և վանքին ոտքին տակ կը գտնուի Ջինջ ու պաղպաղուն ջուրի ակ մը. այդ պատճառով ամառ ատեն չատեր վրաններով օդափոխութեան կ'երթան հոգ. ա ալ ունի եկեղեցի մը և օդափոխութեան գացողներու յատուկ քանի մը սենեակներ։ Այս վանքն ալ քաղաքէն գրեթէ կէս ժամու չափ հեռու է։

Դ.—Ս. Թադեոս վանքը.—Գրեթէ քաղաքէն մէկուկէս ժամու չափ հեռու է։ Փոքր մատուռ մըն է լեռնաշղթայի մը ստորոտին մօտ, մէկ կուշին վրայ բարձրացած, ձորէն քիչ մը վեր։ Վանքը կը տարածուի ծառաչատ հովի մը մէջ։ Ջուրը առատ է, գետակ մը կ'անցնի ձորին մէջտեղէն, օդը նպաստաւոր է. այստեղ ալ չատ մը մարդիկ օդափոխութեան կ'երթան վրաններով։ Այս վանքն ալ ունի քանի մը սենեակ օդափոխութեան գացողներու համար։

Սեբաստիա քաղաքին բնակչութիւնը ըստ ոմանց կը հասնի 60-70 հազարի և կը բաղկանայ քանի մը ազգերէ, որոնք են՝ Մահմէտական, Հայ, Յոյն, Կաթոլիկ, Բողոքական և քանի մը օտարազգայատակներ։ Հայերը ունին չորս եկեղեցի.—Ա. Մայր եկեղեցին՝ որ ընդարձակագոյնն է ու քաղաքին ճիշտ կեդրոնը կը գտնուի։ Բ.—Ս. Սարգիս եկեղեցին։ Գ.—Ս. Փրկիչ եկեղեցին, ուր կը պաշտօնավարեն վիճակով Մայր եկեղեցւոյ քահանաները և Դ. Ս. Մինասի եկեղեցին։ Բոլոր եկեղեցիներն ալ քարաշէն են։

Սեբաստիա ունի մէկ կեդրոնական բարձրագոյն դպրոց. Արամեան երկսեռ վարժարանը ու մանկապարտէզներ։ Ունի որբանոց մը, հիւանդանոց մը, աղքատախնամ ընկերութիւն մը և Լուսաբեր ընկերութիւն մը՝ որ աղքատ տղայոց դպրոցական պէտքերը կը հայթայթէ։

ԿԻՆՃԻ գաւառին կառավարչի նորընտիր օգնական Կարապետ էֆ. Իսրայէլեան այսօր իր պաշտօնատեղին կը մեկնի։

ՍԵՊՈՒՀ ԷՖ. ԲԼԱՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ 108 դ. նուիրեց Երեւան էֆ. Բարաղեան Ուսուցչաց Օգնութեան Անուանին։

ՈՒԽՏԱՒՈՐԻ ՆՕԹԵՐ

Գասպ-Փաչայէն եաքը՝ Գուրուզէչմէ, սա տարբերութեամբ որ, այս երթեւեկին համար, ո՛չ փոշի, ո՛չ կեղտոտ փողոցներու և ո՛չ ալ քրանցնող վերելքներու կը հանդիպի այցելուն, Վոսիորի գեղաձիգ տեսքն ու կաղուրիչ զովութիւնը միայն վայելելով։ Քաղքենի ուխտաւորացութիւն մը, գարնանային պտոյտ մը, ուրեմն, մէկ խօսքով։

Մանզուսէի մէջ նկարագրուած ըլլալով արդէն կիրակի առտուան հանդիսաւորութիւնը, — Պատրիարքական պատարագ, քարոզ և այլն,— եկեղեցիին չուրջը ու արարողութեանց յաջորդող պարագաներ միայն պիտի նոթագրեմ։ Պատչաճութիւնը կը պահանջէր, բնականաբար, վայրկենական այցելութիւն մը տալ Թաղին ծերունազարդ քարոզիչ Տ. Գրիգորիս արքեպիսկ.ի որուն հիւրընկալութեան անոյշ

եակը վանական խցիկէ մը տարբերութիւն չունի, ու անկէ՛ աւելի խղճալի երեւոյթ մը կ'ընծայէ։ Գանձապարկի վրայ՝ կամաքաւոր նկուղ մը, որուն մէկ կողմը երկար բազմոց մը փռուած է միայն. ուրիշ ոչի՛նչ, ո՛չ սեղան, ո՛չ գրագրայր, և ո՛չ իսկ ա-թոռ մը։ Այնպէս որ, պահ մը կը մոռնամ թէ մայրաքաղաքին սիրուն ու չէն մէկ անկիւնը կը գտնուիմ՝ ինքզինքս երեւակայելով գաւառային մենաստանի մը սայի մէկ անկիւնը։ Կրօն. Ժողովի առենապետ Սրբազանը նենգատենեակ մըն ալ ունի երեր երկրորդ յարկին վրայ, քիչ մը կահաւորուած անչուչ, զոր Թաղ. Խորհուրդը կ'ուզէ կցել նոր հասաստուելիք մենակապարտէզի սրահին։ Քարոզիչը ընդդիմութիւն ընելու որ և է տրամադրութիւն չի ցուցներ և կը շաաանայ ըսելով.— «Կը բաւէ որ եկեղեցիին շրջապարիսի մէջ տեղ մը ցցունեն ինձի պատկելու, վասն զի դուքը տունի մէջ բնակիլ չեմ սիրեր»։ Զինք կրնար մեղադրել միայն իր այս մենակեաց կրօնաւորի կամ ճգնաւորի ճաշակներուն համար. ընդհակառակը, իմ մասիս, կը համակրիմ իսկ։ Ասոր կը բանամ Կիսմիւշեան անուն անձի մը Հնդկաստանի մէջ թողուցած 7 միլիոն անգլ. ոսկի ժառանգութիւնը վրայ ուրուն համար գրուեցաւ վերջերս թէ 15 միլիոնի (?) քարձրացեր է, և իր կարծիքը կը հաստատեմ՝ իբրեւ նախկին Առաջնորդ Հնդկաստանի ու Պարսկաստանի.— «Ասոնք բոլո՛ր առասպելներ են, կ'ըսէ Յովհաննէսեան Սրբազան՝ անկեղծ սկեպտիկի մը չեչտերով, մի՛ հաւատաք։ Հին ատենները, 50-60 տարի առաջ, թերեւս գտնուած ըլլան Հայեր, որոնք Կալկաթայի մէջ իրենց առուտրական գործունէութեամբը ու նպաստաւոր պարագաներու շնորհիւ՝ մինչեւ մէկ միլիոն դիպած ըլլան։ Բայց վերջին քառորդ դարուն մէջ, 100,000ը չանցիր Հնդկաստանի ու գաղդ. փրծող ոև է Հայու հարստութիւնը։ Եթէ իրօք, Կիսմիւշեանի եղբօրդուստրը մտադրած է երթալ գտնել այդ ժառանգութիւնը, չա՛ռ չա՛ռ 1-200,000 ոսկիէն աւելի թեկնածու ըլլալու չէ. ապա թէ ոչ՝ յուսախաբ կը մնայ»։

Խօսակցութիւնս կ'ընդհատնիք, բակին մէջ առաջ եկած իրարանցումէն ու բարապաններու փութիկոտ երթևեկէն կռահելով որ Պատրիարք Սրբազանը, իր ժամարարի հանդերձներուն հանած, Թաղ. Խորհրդարանին սրահը եկեր է։ Գուրուչէչմէի մենա-աղայութիւնը հո՞ւն է խմբովին, չրջապատած տեղացի ժիր ու համակրելի երիտասարդներէ որոնք իրենց եռանդուն գործակցութիւնը կը նուիրեն տարէցներուն հոգածութեանը՝ եկեղեցիի ու դպրոցի օգտին։ Այս խումբին մէջ կը հանդիպիմ վաղածանօթ բարեկամի մը, «Տօմնօ»ին, որ իբրեւ ատենադպիր Թաղ. Խորհուրդին՝ նախաւորապէս կը յայտարարէ այցելուներուն, մանաւանդ մամուլի ներկայացուցիչներուն—«Մեր Թաղին անունը Գուրուչէչմէ է և ո՛չ թէ Գուրուչէչմէ. խնդրեմ, սխալ մի՛ գրէք»— ինչ որ չարդիւեր զիս՝ աւանդաբար սորվածէս չեղեալս։

Այդ լուսաւոր ու ընդարձակ սրահին մէջ բացուելիք մանկապարտէզին կազմակերպութիւնը գլխաւոր նիւթը կը կազմէ խօսակցութեան և Պատրիարք Սրբազանը կը յիշէ Տիկին Գայիանէ Մատակեանցը որուն համար հոգեհանգիստ կատարելու գեղցիկի գազափարն յղացած է, արժանաւոր յարգանք մը ընծայելու համար առաջին անգամ մեր մէջը մանկապարտէզ հաստատող դաստիարակուհիին գերեզմանին։ Կը յիշէ անոր հիմնած անդրանիկ մանկապարտէզը, Գալատիոյի մէջ, ուր ինքն ալ՝ դեռ նոր եպիսկոպոս՝ ներկայ գտնուած և մասնակցած էր կազմակերպութեան գործերուն։

Գուրուչէչմէի կրթական գործին ակնարկելով, Ս. Պատրիարքը գոհունակութիւն կը յայտնէ մանկապարտէզի մը հաստատման գաղափարին համար որ իրականացու մօտ է,—«Դպրոցի մը հա՛խ հիմը դնել պէտք է, կ'ըսէ, որ է՝ մանկապարտէզը, յետոյ կառուցանել առաջին յարկը որ է՝ նախակրթարանը, կարգ մը թաղեր այս ներհակութեան մէջ գտնուած են. բայց քանի որ դարմանը խորհած էք, յաջողութիւն կը մաղթեմ»։ Գուրուչէչմէի նախակրթարանին երկսեռ սաներուն թիւն է 65, որոնցմէ 5ը միայն պիտի փոխադրուին մանկապարտէզ. իսկ 35-40ի չափ փոքրիկ աղջիկներ կը սպասեն ծնողական յարկին տակ՝ մանկապարտէզ ընդունուելու համար։ Խոգիր է թէ ասոնք բոլորն ալ պիտի կրնա՞ն վճարել ամսական 20 ղրշ։ Թաղեցիներէն ոմանք ասիկա բարձրաձայն պայման մը կը նկատեն. ուրիշներ՝ նիւթական դիւրութիւն ընծայելու կարծիքէն են, և չա՛տ իրաւամբ։ Աղքատիկ աղջիկ մը որ 5 ղրշ. միայն կրնայ վճարել և կամ բնա՛ւ, պէտք է որ զրկուի մանկապարտէզի բարիքներէն։ Այս տեսակէտի՝ կրթասիրական ըլլալէ աւելի՝ մարդասիրական է, և կը սիրենք յուսալ թէ, Թաղ. Խորհուրդ կամ Հոգաբարձու-թիւն պիտի ուզէն ամէն դիւրութիւն ընծայել ամէն դասարանի փոքրիկներուն. մանաւանդ, քանի որ ծանուցուեցաւ հրապարակաւ, թէ Երեւում էգ. Փափագեան սանձնած է իր անձնական ծախքէն գոցել մանկապարտէզին բացը։ Այս սրամադրութեամբ՝ Թաղ. Խորհուրդի առենապետը ինք առաջինը ըլլալու է պահանջող որ ձրի կամ զեղչուած թոշակով սանուհիներն ու սանիկներն ալ բաց գտնեն իրենց առջև մանկապարտէզին դուռը։

Կէս օրը անցած էր, և Պրիյա-Սավառէն առաջնութիւն ունեցաւ Թրէօպէլի վրայ։ Բիչ մըն ալ հարկ էր մասնել սասմոքի խնդիրներու վրայ, մանկապարտէզի խնդիրները յաջորդ օրուան յետաձգելով ուր Ս. Պատրիարքը պիտի այցելէր Թաղին դպրոցը։ Ուստի, Ն. Սրբազանութիւնը և հրաւիրեալներ կառքերով առաջնորդուեցան մինչ օրվի սեղանի, մինչ ներկայներէն շատեր դէպի նաւամատոյց կ'ուղղուէին իրենց տեղերը վերադառնալու համար։

Թաղ. Խորհրդարանին մէջ համախմբուած հիւրերուն մէջ նշմարեցինք ալեզարդ՝ կոթաքամակ ծերունի մը, Թրէնկեան Աբրահամ էֆ.ն, Պատրիարքարանի նախկին Ա. գործակատարը, որ ատեն մը՝ այս տեսակ ընդունելութեանց մէջ՝ իր զուարթ խօսակցութիւններովը և մանրադէպերովը ամէնուն հետաքրքրութիւնը կը շարժէր, մինչ հիմա՝ հազիւ քանի մը բառ արտասանելու ոյժ մնացեր էր վրան։ Եւ սակայն՝ կը մնայ միշտ հի՛ն ու յարգուած դէմք մը, երկարամեայ գործունէութեամբ մը բեռնաւորուած։

ՈՒԽՏԱՆՈՒՈՐ

Բերա, 12 Մայիս

Տէր և Տիկին Ճիվան էֆ. Արխանեան, Մհասի. Արթին էֆ. Արխանեան, Տէր և Տիկին Մհասի. Կարապետ էֆ. Արխանեան և զաւակունք, սրտի անհուն ցաւով կը ծանուցանեն դառնադէպ մահը՝

ԳՐԻԳՈՐ ԷՖԷՆՏԻ ԱՐԽԱՆԵԱՆԻ

իրենց որդւոյն, եղբօրորդւոյն և օրեղբօրորդւոյն որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի գիշեր յետ կարճատեւ և տաժանելի հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութեան ախուր հանդէսը պիտի կատարուի յառաջիկայ Ուրբաթ օր, 16 Մայիս, ժամը 4ին, Իւսկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն մէջ, և անոր հանգուցեալին մարմինը փոխադրուելով տեղւոյն Ազգ. գերեզմանատունը պիտի ամփոփուի իրենց գերդաստանին յատուկ դամբարանին մէջ։

Իւսկիւտար, 14 Մայիս 1908

ԾԱՆՕԹ.— Իւսկիւտարի չորենաւոր կամուրջէն կը մեկնի ժամը 2/.ին (Ը. Թ.)։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

27 Մայիս 1908

Ֆրանսական 3 %	96.15
Օսմանեան Միացեալ բաց.	96.22
» » դոց.	96.15
Երկաթուղի	182.—
Պանք Օթթօման	725.—
Պալիա Քարա Այտըն	444.—
Թրանսվալ	54.1/2
Բիօ Թինթօ	1579.—

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՍՏԻՃԱՆ.— Մերիմիրանի ասփիճան որուեցաւ Հէրսէքլի Տէտէ Փաշազատէ Օսման Մաղհար փաշայի։ Սանիէ՝ ելմտական նախարարութեան ընդհանուր հաշուակալութեան կեդրոնական հաշիւներու ճիւղին «սէրկի»նէրու դիւանին Ա. միւմիյիզ Անմէտ Ճանիպ էֆ.ի և նոյն դիւանին ընթացիկ գործառնութեանց քարտուղար Թալաթ պէյի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան որուեցաւ Թաղապետական Ժ. չրջանակին «Թանզիմաթ»ի չրջանի պաշտօնեաներէն Իպրահիմ էֆ.ի։

*** Երկրորդ կարգի Շէֆգատ՝ Կայս. Պալատան քարտուղարներէն Նաիմ պէյի տիկնոջ։

ԷՎԳՍՅԻ Նախարար Թիւրխան փաշա, որ հիւանդ էր, առողջացած ըլլալով, սկսաւ իր պաշտօնատեղին յաճախել։

ՌՈՒՍԻՈՅ Զարին դահակալութեան տարեդարձին առիթիւ երկէկ առտու դեսպանատան մատրան մէջ գոհաբանական սրարողութիւններ կատարուեցան, ի ներկայութեան դեսպան Մ. Զինովիէվի և պաշտօնեաներուն։ Սարարողութիւններէն ետք չնորհաւորական ընդունելութիւն մը կատարուեցաւ։

ԷՐԷՆԲԷՕՅԻ Աքար Բունար անուն տեղը երջանկայիշատակ Սուլթան Սէլիմ Կայսեր կողմէ չինել տրուած աղբիւրին կիցը գտնուած աղօթավայրը և երկու նուիրական անձերու գերեզմանները քանդուած և անոնց վրայ գիներուն կառուցուած ըլլալով, Կայս. Իրատէի մը համաձայն, նոյն գիներուն իսկոյն վար առնուեցաւ և նոյն տեղը իր նախկին վիճակին վերածուեցաւ։

ՐՈՒՄԷԼԻի Կայս. երեք նահանգներու ոստիկան-պետներու կազմակերպութեան պաշտօնական թերթը Ռոպիան փաշա Սելանիկ ուղեւորեցաւ։

ՎԱՃԵԱՌՈՒՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒՆԵՐԸ.—Ձեռնհաս պաշտօնատարներ նկատի առաւ որ զանազան տեղեր կարգ մը շահամոլներ ու վաչխառուներ օրինական չափէն աւելի տոկոս կը բարդէին իրենց կողմէ երկրագործներուն փոխ տրուած դրամներու և արմտիքներու համար, այնպէս որ պարտականները չեն կրնար իրենց պարտքերը հատուցանել, և այն ատեն այդ շահամոլները երկրագործներուն ապրանքները ու կալուածները կը գրաւեն՝ արմտիքները կալէն առաջ ձեռք կ'անցընեն և երկրագործներուն ուտելուն յատուկ արմտիքներն ալ աւելի ծանր պայմաններով կուտան. առանց տասանորդի վարձակալներուն և պաշտօնեաներուն ժամանումէն առաջ արմտիքները կը վերցնեն կալի վայրէն, որով պատճառ կ'ըլլան տասանորդի գանձման յապաղելուն ալ։ Այս պատճառաւ ծանուցուեցաւ ամէն կողմ թէ վերոգրեալ արարքները երբ հաստատուին, նոյն կարգի չահամոլներու և վաչխառուներու մասին օրէնքին տրամադրութիւնները ի գործ դրուելու համար պէտք եղած տեղը իմաց տրուի։

ԳԵՐՄԱՆ դեսպանատան խորհրդական Մ. Ֆոն Պէլով, որ Կալկաթայի ընդհանուր հիւպատոս կարգուած էր, իր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

ՇԻՐԲԷԹԻ Վարչութիւնը նկատելով որ Թարապիոյ նահամատոյցը անբաւական է, որոշեց ընդարձակել տալ զայն։ Աշխատութիւնները սկսան երեկուրնէ։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. — Կայս. Իրատէ մը հրամայեց չգաղրամներ տալ անցեալ տարի Հալէպի ու Ատանայի նահանգաց մէջ կատարուած չէրամաբուծական մրցումներուն մէջ վարձատրութեան արժանի նկատուածներուն։

ԿԷՕՔՍՈՒԻ ԳԵՏԱԿԸ.—Մաքսային Խորհուրդին անդամ Սէլավի պէյ և օսմ. հպատակ Վիդալի Պէհար էֆ. առևտրական ու հանրօգուտ չինութեանց նախարարութենէն մենաշնորհ խնդրեցին՝ Կէօքսուի գետակը մաքրելու, եղերքները նորոգելու, ծառեր հասցնելու, աւելի նաւարկելի ընելու, կամուրջները նորոգելու համար և այլն։

ԳՈՆԵԱՑԻ դաշտին ուռոմման աշխատութիւնները սկսած են։ Ճարտարագէտներու խումբեր հինգ տեղի վրայ քննութեան ձեռնարկած են։ Պեղումներու յատուկ խոշոր մեքենաներ ժամանած են. նախնական աշխատութեանց համար Զարշամպայի կիրճէն, որ խիստ նեղ է, երեք մեդր լայնութեամբ ճամբայ մը բացուած է և փայտէ կամուրջներ չինուած են։ Պէյշէրի մէջ չինուելիք խոշոր ջրամբարին տեղն ալ որոշուած է և չինուածները պատրաստուած են։

ՀԵՏԻՈՏՆ ԱՇԽԱՐՀԱՇՈՒՄ.—Հայանասայի Աշխարհագրական Ընկերութեան անդամներէն Մ. Արմոլա Էտուարտ Թէրոմենտան Սայս հետեւեալ աշխարհի չրջանը կատարելու ձեռնարկած ըլլալով, Պոլիս ժամանած է։ Եթէ այդ ուղեւորութիւնը վեցուկէս տարիէն աւարտէ, 40,000 ոսկիի վարձատրութիւն մը պիտի ստանայ։ Ուղեւորութեան պահուն քառ.-բոստաղ և այլն ծախսերով ապրուստը կը հոգայ։

ԾԱՆՕԹ ԲԱՅՇԿ Տօքթ. Ուղղորդեան էֆ. Ֆէպլիսի Տան մէջ գտնուած մասնաւոր դարմանատան բժիշկը՝ չարաթ և կիրակի օրերը կը գտնուի Եալովա՝ Բազարճոյ Օթելը։ իսկ միւս օրերը իր դարմանատունը Սիրքէճի Թրամուէյ Ճատտէսի Ցէպիւսի տան մէջ, հիւանդներ կ'ընդունի։

Նաև, ծանօթ ատամնաբոյժ Աղեքսանդր էֆ. Էքմէքճեան, ամէն չարաթ օր կէս գրէն ետք Եալովա պիտի մեկնի, և երկուշաբթի առաւօտները պիտի վերադառնայ, իր Պաղչէ-Գարուի դարմանատունը։

ԱՂԵԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄՈՒՈՒԹ.— Պարիզի աղեկապեռուն ընդհանուր գործակալը բաղմաթիւ խնդրանքներու գոհացում տալու համար, պարտաւոր կ'ղղայ ինքզինքը քիչ մը աւելի ժամանակ մնալ Պոլիս։ Այն աղեկապը ծանկելով, ան կ'ապահովէ աղեթափութեան բացարձակ արգիլումը։ Հիւանդը կրնայ հագալ, բուռն ճիգեր ընել, և աղեթափութիւնը՝ որչափ ալ խոշոր ըլլայ իր ծաւալը, չի կրնար փախչիլ։ Ոչ մէկ ուրիշ աղեկապ կրնայ նոյն արդիւնքը դնել։ Այսպէս, գործակալը ինքզինքը կատարելապէս տրամադիր կ'ընէ հիւանդին, մինչև անոր լիապէս գոհացումը։ Այն որ կ'ուզէ կարճ ժամանակ մը անոյշ Պոլիս այցելութեամբ օգտուիլ, պէտք է դիմէ Բերա, Աղտամտի, Բումէլի խան, Բրպուլ դեղարանը, մինչև 16/29ի ուրբաթ օր։

Տղոց համար դարմանոմ մը ապահով։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՊԵՐ

Մ. ՄՕԼԽՈՅԻ ՍԳԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Սկսանիկի Պանքային Տնօրէն ապահով Մ. Մոլխոյի մարմնին վրայ երէկ դիպանութիւն կատարուեցաւ ի նեկայութեան Բերայի ընդհ. դատաւոր Գաբրիէլ էֆ. Նէշոէրճեանի, ոստիկանական բժիշկ Սիմոն, Օսման Բէմզի և Լուտֆի պէյերու, ինչպէս նաև խոպանական հիւանդանոցին բժիշկներուն։ Հրաշէնին դնդակը ծակած էր Մ. Մոլխոյի թոքը, յոչոսած էր ալիքները և փորին մէջ մնացած։ Գնդակը հանուեցաւ։ Մարդասպան Ասլէտին ցարդ կ'ուրանայ իր ոճիրը։ Ոստիկանութիւնը գործին թուղթերը յանձնեց դատական իշխանութեան։

ԴՐԱՄԱՐԿՂԻ ԽՈՐՏԱԿՈՒՄ.— Պալըք Բազար, Աբսան խան, 4 թիւ սենեակը յանձնակատար և բոլիսային կէօրիւճէյի Տիմօ Լազարիի դրամարկղը առջի գիշեր խոստակուելով գողցուեցաւ 100 ոսկի դրամ և 40 արժեթուղթ։ Քննութեամբ հաստատուեցաւ որ գողութեան հեղինակն է Ղալաթիա աղտաձգործ Նիքոլի, որուն մեղակից է եղեր նաև խանին սենեկապահը Ա-զաքլան, որ խանին դուռը բաց էր ձգած։ Երկուքն ալ ձերբակալուեցան։ Կը կասկածի թէ Նիքոլի մաս ունի նաև Նափտա խանի դրամարկղի գողութեան մէջ։

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊԱՀՈՒՐՏՈՒԹԻՒՆ Մը.— Անցեալ օր Եէնի Դարուի կայարանին առջև աղքատիկ դասակարգին պատկանող երկու կիներ ժուռ կուգային վարանում քայլերով, որոնց մին 4 ամսու աղտրիկ և թոմպուլիկ մանչ զաւակ մը կը կրէր իր գիրկին մէջ։ Հոն գտան ուրիշ կին մը և աղաչեցին որ հաճի քիչ մը մանչը բռնել որպէս զի իրենք տոմսակնին գնեն։ Որովհետեւ կայարանը երկու դուռ ունէր, յիշեալ անծանօթ կիները միւս դուռէն կ'ելնէր դրին և անհետացեր էին։ սակայն այս վերջինը կռահելով եղելութիւնը ու խարուած ըլլալը, չվարանեցաւ ինք ալ ուրիշ խորամանկութիւն մը բանեցընել իր կարգին օձիքը ազատելու համար մանուկին։ Հոն Արուսեակ անունով գեղատի օրիորդ մը կայնած կը խօսէր իր ընկերոջը հետ. կինը ասիկա յարմար առիթ մը սեպեց ու խնդրեց որ վայրկեան մը հաճի բռնել մանուկը մինչեւ որ ինք իր տոմսակը գնէ։ Հարկ չկայ կասկածելու թէ այս երրորդն ալ անհետացաւ ու մանուկը մնաց Արուսեակին ձեռքը. ան ալ չկրնալով դիրիչ մը լսնձնել սկսաւ լալ արդէն լացող մանուկին հետ միասին։ Վերջապէս ոստիկանութիւնը միջամտելով մանուկը զրկուեցաւ ոստիկանութեան դուռը։

ՍԱՄԱԹԻԱ Սուլու-Մանաստրի մէջ նախորդ չաբթուն պատահած կռիւի մէջողջին գերձակ Դաանիկ որ պարկեշտ արհեստաւոր մըն է ու կը ծառայէ մեծ վաճառատան մը մէջ, պարզապէս զոհ դացած է իր բարեսրտութեանը, թէ որ պաշտօնական քննութիւններէ ստուգուած է։ Իրիկուան ճաշէն ետք՝ Դաանիկ իր պարտէզին մէջ սուրճ կը խմէր կնոջը հետ, երբ յանկարծ օդտնտիին խնդրող աղաղակներ լսելով, փութաց փողոց և կռուարարները իրարմէ զատելու մարդասիրական փորձին մէջ գտնուելով գլուխը քարի մը զարնուեցաւ ու վիրաւորուեցաւ։ Ոստիկանութեան տեղեկագիրին ալ ղինքը գերծ նկատած է արդէն ու և է մամակցութենէ, և դարմանուելու համար Ազգ. Հիւանդանոց կը դտնուի իր իսկ փափաքովը։

ԷՍԲԱՐԻ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ.—Առջի օր ոսկերիչ Մեսրոպ Աւետիսեան Ասնուն 22 տարեկան երիտասարդ մը, Էսբարի չափաղանց գործածութեան հետեւանքով թունաւորուած՝ և մահամերձ վիճակի մը մէջ, կէսիկ-փաշայի ճամբուն վրայ նստաղած ինկած էր. անցորդները զայն մօտակայ Վարսամ էֆ. Սատուրեանի դեղարանը տարին, ուր Տօքթ. Ատիրեան էֆ. պէտք եղած անմիջական դարմանները ընելով կարելի եղաւ սթափեցնել երիտասարդը, որ վերջը տարուեցաւ իր տունը։

ԻԶՄԻՐԻ
ՕՐԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

1908 Մայիս 10

Գարի հասաւ պարկ —
Մախուեցաւ » 150
Պատրաստ » 800
Գիները.— Տեղական. Էքսթրա 16-17, Ա. տեսակ 14—15, Բ. տեսակ, Գ. տեսակ = Պիկարա 16-16½, Ուշագ, Էքսթրա 16¾-17½, Ա. տեսակ 16-16½։
Ցորեն հասաւ պարկ 11000
Մախուեցաւ » 7300
Պատրաստ » 24000
Գիները. — Տեղական, 74—98, Սիրիա 70—94, Մէրսին 67—89, Սամսուն=, Խարան —, Ուշագ 72-107 փտ.։
Բակլայ.— Այս շաբթու 150,000 օխա նոր ապրանք ծախուեցաւ. գիները՝ 35—35½ փարա։
Բամպակ.— 1250 պալա ծախուեցաւ Ամերիկեան 373—385 ղրշ., տեղական 3րդ 295-305, Ա. տեսակ 322/,-332½/, Էքսթրա 340-370 ղրշ.։
Սուսամ.— Տեղական 110 փտ., Սիրիա 100-105 փարա։
Խաշխաշ = Պիկարէ = Սու. = Բում-տարը դեղին = Ճերմակ 38—42 փարա։
Ագ-տարը 52—58 փարա։
Սիսեռ 64—92 »
Սարբ-տարը 48—68 »
Ֆասուլեա 36—52 ղրշ.
Լոպեայ 68—80 փտ.
Նուլաձ 28—29 »
Քաւավուր = ղրշ.
Զավտար = »
Պրչակ 24—25 »
Սեւ չամիչ 50—51 ղրշ.
Խուրմա 33 »

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 26 Մայիս.— Պըքինկէմի պալատին մէջ ի պատիւ Մ. Ֆալիէի տրուած հացկերոյթին առնն Լուսարարաքաղաքը բաժակաճառ մը արտասանելով, մաղթեց որ Սիրալիր Համաձայնութիւնը միշտ տեւէ, նպաստելով երկու երկիրներուն բարեկամական յարաբերութեանց զարգացմանը և հանգարտիչ խաղաղութեան պահպանման։ Նախագահ Մ. Ֆալիէէ պատասխանեց թէ իր այցելութիւնը Լոնտոն և Լուսարարաքաղաքին յանձնակի այցելութիւնները Ֆրանսա, լաւագոյն կերպով կը հաստատեն այս Համաձայնութիւնը, որ ապագային ա՛լ աւելի սերտ հանգամանք պիտի ունենայ յօգուտ երկու ազգերուն և ի շահ համաշխարհակ խաղաղութեան։ Այս առտու Մ. Ֆալիէէ գնաց Ֆրանսական դեսպանատունը ուր ընդունեց Ֆրանսական գաղութը։ Մ. Ֆալիէէ ցերեկուան ճաշը ըրաւ Սէնդ ձէյմսի պալատին մէջ, յետոյ թագաւորին, թագուհիին և արքայական ընտանիքին անդամներուն հետ այցելեց Ֆրանք և ըրիտանական ցուցասանդէսը, ուր մեծ բաղմութիւն կար և խանդավառ ցոյցեր եղան։ Այցելութիւնը տեւեց մինչև ժամը 6.20։ Այս իրիկուն Կալլէսի իշխանը հացկերոյթ պիտի տայ ի պատիւ նախագահին, և գիշերը պարահանդէս պիտի տրուի Պըքինկէմի պալատին մէջ։ Վաղը մասնաւոր կառախումբով Տուվրէն Լոնտոն պիտի գան Լեոն Կամպէդդա յանձնաժողովի սպաներն ու նաւաստիները, ներկայ ըլլալու համար ի պատիւ իրենց Բէլէյա Թէաթրի մէջ տրուելիք ցերեկոյթի մը։

— Անգլիական թերթերը կը հուչակեն Անգլիա-Ֆրանսական յարաբերութեանց ամուր հանգամանքը, և կ'ըսեն թէ Ֆրանսիանգլիական համաձայնութիւնը ոչ մէկուն դէմ ուղղուած է։

— Լուսարարաքաղաքը հրաւիրեց ծովակալ Սբը Ճոն Ֆիշէրը որ իրեն ընկերացնի դէպի Ռուսիա։

— Բեգերսպուրգէն կը հեռագրուի թէ Մ. Ֆալիէէն և Զարին տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ցուլիս 23էն 26։

ԲԵՌԵՐՍՊՈՒՐԳ.— Մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Բեռերհոֆի պալատին մէջ, և կ'ըսուի թէ Լուսարարաքաղաքը և Ալեքսանդրա թագուհին այնտեղ պիտի երթան ի դիմաց Ռէվալ, Զարին ու Զարեւիչին հետ։ Անգլիական արքայական ամրը հինգ օր պիտի մնայ Ռուսիա։

—Նոլոյի Վէրմիա խօսելով Մ. Ֆալիէէի Լոնտոն ըրած այցելութեան վրայ, կ'ըսէ թէ Ռուսիա չատ ուրախ է անգլիական ֆրանսական բարեկամութեանց ամրապնդման համար. և կ'աւելցնէ թէ Ռէվալի տեսակցութիւնը լրումը պիտի ըլլայ Լոնտոնի տեսակցութեան։

ԹԷՀԵՐԱՆ.— Նախարարութիւնը նորէն հրաժարեցաւ։ Միայն արտաքին դործոց նախարարը կը մնայ իր պաշտօնին վրայ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Կը հաւատուի թէ Մ. Իզվոլսքի աչտան պիտի այցելէ նաև մեր քաղաքը։

ՀՌՈՄ.— Քաղաքական չրջանակներուն մէջ կը հաստատուի թէ Մ. Թիդօնի և Պառոն Էրէնթալ ամառը նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Ապպցիայի մէջ։

ԲԵՌԵՐՍՊՈՒՐԳ.— Աւստրիական Խորհրդարանին անդամ երեք Սլաւ Երեսփոխաններ, Մ. Մ. Բրամարց, Հիրպան և Հլիսպովաքի հոս եկան և ընդունուցան քաղաքապետական խորհրդոյ ներկայացուցիչներուն և ուրիշ անձնաւորութեանց կողմէ, «կեցցէ՛» աղաղակներով։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ռիւդէր կ'իմանայ թէ կիրակի օր Հիւսիսային Հնդկաստանի մէջ կռիւ մը տեղի ունեցեր է անգլիական զօրքերու և 3,000 ըմբոստներու միջև, որոնցմէ 100 հոգի սպաննուեր են։ Իսկ Անգլիացիներու կորուստն անչնչան է։

ՆԻՒ ԵՕՐՔ.— Նիւ-Եօրքէն Բարիզ կատարուող ինքնաշարժ կառքի մրցումէն միայն Գերմանացիի մը վարած կառքը Սիպերիա ժամանեց։ Մի.ամեները ճամբան մոլորեցան։

— Դատարանը մերժեց միլիոնատէր մարդասպան Թոյի խնդիրքը հիւանդասնոցէն ելլելու համար։

ԲԱՐԻԶ.— Այսօր տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը Մ. Ֆռանսուա Բարէի, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան։

— Երեսփ. Ժողովը այսօր անուանեց ելեւմտացոյցի յանձնաժողովը, որուն անդամից մեծամասնութիւնը նախարարական են։ Մ. Պէռդօ անուանուեցաւ նախագահ և Մ. Տումա՝ տեղեկագիր։

— Ֆրանսական ռանդը տուրքի ենթարկելու մասին Երեսփ. Ժողովին տուած քուէն ամնպատաս ազդեցութիւն գործեց ակարանին վրայ։ Մեծաքանակ Ֆրանսական Ռանդ ծախուեցաւ որով, հրապարակին աղէկ տրամադրութիւնները փոխուեցան, սակայն փակման առնն թուղթերուն մեծագոյն մասը բարձր գին ունէր։

— Բարիզի Սակարանը դէշ տրամադրութեան մէջ էր Երեսփ. Ժողովոյ այն քուէին հետեւանօք, որով տուրքի կ'ենթարկուի Ֆրանսական Ռանդը։ Մեծաքանակ Ռանդ ծախուեցաւ և գինը ինկաւ 40 սանթիմ։ Այս անկումն ամնպատաս ազդեցութիւն գործեց, սակայն հրապարակը դարձեալ աղէկ տրամադրութիւններ ցոյց տուաւ։ Նիւ Եօրքէն եկած լուրերը աղէկ էին։ Սմուրնայեցան օտար թուղթերը, մանաւանդ ազատական Սրտաքինը։ Սերպական 4% ուզուեցաւ։ Օսմ. թուղթերը ամուր էին։ Միացեալ՝ 96.32. Օսմ. Կայս. Պանքա՝ 727։ Էրէյլի տասնմէկ ֆրանք իյնալով իջաւ 354ի։ Ռիօ Թինթօ՝ հանգարտ։ Պղինձ ինկաւ 57.12ի։ Պալիա Դարա Այտըն՝ 442. բայց գնող չկայ։ Սպանիական Կապարն ինկաւ 12.15ի։ Լոնտոնի Սակարանին մէջ գիներն աղէկ բռնուեցան ընդհանրապէս. Ամերիկեան թուղթերը չահեցան իրենց կորսնցուցած կէտերը, և մինչև հաշուով թուղթերուն մեծագոյն մասը 1ու կէս կէտ բարձրացաւ։ Հարաւ Ափրիկեան հանքային թուղթերը նորէն աղէկ էին և անոնց հաչուեյարգարութիւնը տեղի պիտի ունենայ վաղը։

ՍԱԿԱՐԱՆ
ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

14 27 Մայիս 1908

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆՍՈՒԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ Յ.Ռ.	105	02½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	» 104	35
Ցէրկուան էն բարձր գինը	» 105	05½
» էն վար գինը	» 104	32

ՐՈՒՄԷԼԻի ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	ֆր. 180	.75
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	» 180	37½
Ցէրկուան էն բարձր գինը	» 180	75
» էն վար գինը	» 180	37½

Մէքսիկէ Պանքա	5.—	
Սելանիկի »	ֆր. 122	—
Քարտաս Բրէվիլեժիէ	ֆր. 30	—
» Սրտանէա	» 25	—
Շերքէթը Հայրիէ	Օ. Ռ. —	.—
Շերքէթը Եայրիէ Համաձէ	Օ.Ռ. 3	87½
Թրամվայի բաժնեթուղթ	» 7	20
Ժիւրհանտա Թրամվայ	» 3	10
Թրամվայ պարտաթուղթ	ֆր. 750	—
Նէէրիթ Քէօֆա Թրամվ. բաժնեթ.	Լ.Օ. 2	.
Ցէրքօրի Ջուրի բնկ.	» 314	50
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ռ. 16	32½
Իզմիրի ջրատար	» 580	—
Օսմ. Ապտուվ. Ընկ.	Ս. Ռ. 4	25
Քարտի Կ. Գալաղ	ֆր. 434	—
Թրանսվալ	51	25
Զարթիրդ	21	.75

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	ֆր. 247	50
Պանք Նաս. Գրէս.	» 414	50
» » » Նոր	Օ.Ռ. 4	.—
Լաւրիոն	ֆր. 52	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. փր.
Ֆրանսական ոսկի	87.14
Անգլիական ոսկի	109 36
Բոլ	92 20
Մէճիտիէ արծաթ	108 05
» քառորդ	108.10
» մանրուք	105.10
Մէճիտիէ	101.20
Գէչիէ	103.20
Ռուպի Թղթադրամ	8 72
Գրիվնա	50.—

ՓՈԽԱՆԱԿԱՒՈՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	ղրշ.	110.15
Բարիզի » »	ֆր.	22.77½
Վիէննայի » »	քրոն	21.77
Գերլինի » »	մար

«ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ» ԹՈՒՐԹՕՆԷՐ 82

ԲԻԲԼԻԱ ՏԷՐՈՒԹՍԷԱ

Աղջունք Խմող Կինը

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Գ.

ՄԽԻԹԱՐԻՉ ԿԻՆԸ

բութիւնս գրաւել, չնորհներուս արժանանալ, բայց կը կրկնեմ, ո՛չ ոք ինծի դպած է... Արդէն գիտէ՞ թէ ինչ է սէրը քեզի չճանչցած... Հաւատա՛ Ռօժէ։

—Զեզ մօտեցողին, ձեզի դպչողին դժբաղդութիւն կը պատճառէ... կիներ, մայրեր, քոյրեր կ'անիծեն ձեզ։ Տիկին որ Բէրօլանը դուք սպանեցիք, որ Աստուածային արդարութիւնէն յոյսը կտրած մնաց։

—Զրպարտութիւններ են... կ'ըսեմ... ձեզի խաբեր են։ Այդ կինը... Տիկնա՛ է որ իմ մասիս գէշ խօսեր է համարումիդ կորսնցնելու համար։

—Հապա Ռօպէր որ Մալէսթրուա, զայն ալ չէ՞ք սիրած... ձեր սիրահարը չէ՞ եղած...

—Ո՛չ, պատասխանեց պայքարելով բոլոր այս յիշատակներուն և անուններուն դէմ, ո՛չ...

—Ցիմպանսոցին մէջ զայն տեսնելու չի գացի՞ք... տիկին, չատ ցաւալի տեսարան մըն է ձեզի համար։

—Ի՞նչ կ'ապացուցանէ ատիկա... յարեց Լիտիա յուսահատաբար, թէ Ռօպէր որ Մալէսթրուա ինծի սիրահարուա՞ծ է... յանցանքը ի՞մս է. անոր նման չատեր ալ ուզած են իմ համակրութիւնս գրաւել, չնորհներուս արժանանալ, բայց կը կրկնեմ, ո՛չ ոք ինծի դպած է... Արդէն գիտէ՞ թէ ինչ է սէրը քեզի չճանչցած... Հաւատա՛ Ռօժէ։

—Զեզ մօտեցողին, ձեզի դպչողին դժբաղդութիւն կը պատճառէ... կիներ, մայրեր, քոյրեր կ'անիծեն ձեզ։ Տիկին որ Բէրօլանը դուք սպանեցիք, որ Աստուածային արդարութիւնէն յոյսը կտրած մնաց։

—Զրպարտութիւններ են... կ'ըսեմ... ձեզի խաբեր են։ Այդ կինը... Տիկնա՛ է որ իմ մասիս գէշ խօսեր է համարումիդ կորսնցնելու համար։

—Հապա ատիկ. որ Մալէսթրուա, որուն երջանկութիւնը իսպառ խորտակեցիք, որ ձեր տունը եկաւ իր ամուսինը ձեր ձեռքէն առնելու համար... և որ յետոյ անձնասպան եղաւ... քանի տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ։

—Անձնասպան չէ եղած... ժամանակին ապացուցուեցաւ... արկածի մը, ցաւալի արկածի մը զոհ եղաւ։

—Ո՛հ, կը բաւէ... լռեցէք... սո՛ւտ կը խօսիք... սո՛ւտ կը խօսիք։

Եւ բռնի անոր բազուկէն բռնելով իր սենեակը տարաւ ուր գեղեցիկ ինոջ մը պատկերը կախուած էր։

—Ծունկի եկէք ձեր զոհին առջև... բացագանչեց Ռօժէ, ծունկի եկէք Մալէսթրուա դերակոմսուհիին առջև... Պէտք որ Մէրան ծնած... քոյրս...

Լիտիա զարհուրելի ճիչ մը արձակեց և ծունկի ինկաւ աղաչողական դիրքի մը մէջ։

—Կը հաստնաք հիմա, ըսաւ գերագոյն հեգնանքով մը, թէ ինչո՞ւ նողկանք կ'ազդէք ինծի, թէ ինչո՞ւ կ'ատեմ ձեզ...

Դ.

ՓԱԽՁՈՂ ՍԷՐԸ

—Ձիշդ վեց ամիս, գեկտեմբեր, յունուար, փետրուար, մարտ, ապրիլ, մայիս, ըսաւ Միշլին մատերուն վրայ համրելով։

—Ցունիսն ալ աւելցնելու է, ըսաւ Արման, որովհետև Մալաքօֆ հայրիկը մեր ամուսնութիւնը յունիս 26ին որոշած է, որով եօթը ամիս կ'ըլլայ։

—Այդ քսանը վեց օրը չի հաշուուիր ըսաւ Միշլին խնդալով... հարսնիքի պատրաստութիւնները կը տեսնուին.. դուն քաղաքակիրթ կերթաս թուղթերը առնելու համար... ժամանակ կանցնի, ես ալ օժիտս կը լմնցնեմ։

— Վերջապէս վեց ամիս պիտի սպասենք... երկար ժամանակ... դուն ի՞նչ կրսես, երկար չէ։

— Այո՛, բայց ի՞նչ ընենք։

— Եթէ դուն ուզես կրնաս միջոց մը գտնել։

— Լաւ, պիտի աշխատիմ, լմնցուցիր այդ թատրոնին ծանուցումը։

—Տիեա Լոյզի պատկե՞ր... Թէաթրը որ լ'Ավընիր փայլուն դերասանուհին, այո, երէկ լմնցուցի... բնական մնծուութեամբ ոտքի վրայ չմնացի... երրորդ արարածին տարագին մէջ, վազը իրեն պիտի տանիմ, կը յուսամ որ գոհ պիտի մնայ։

Երկու սիրահարները այսպէս կը խօսակցէին, կիրակի օր մը իրենց սիրական անկիւնը քաշուած, Միշլինի աշխատութեան սեղանին քով։

— Ինծի նայէ Արման, յարեց Ռօզ հօրաքոյր, բանծուն չափ աղուոր է առ դերասանուհին։

— Այո, Ռօզ հօրաքոյր, ըսաւ Արման անկեղծ խանդավառութեամբ մը, գեղեցիկ, չատ գեղեցիկ գտայ զինքը։

— Բայց դուն զինքը կը ճանչնաս ընդմիջեց Միշլին, անգամ մը անոր խաղալը տեսար, ամիս մը առաջ ցերեկոյթի մը մէջ։

— Այո, բայց բեմին վրայ իրենց չպարով կեղծ մազերով, բրնձափոշիով ճերմկցած թեւերով, բանի մը վրայ վստահ չենք կրնար ըլլալ, որովհետև ուզածնուն պէս կ'երևնան կը կարծենան։

—Ռօզ հօրաքոյր, յարեց Արման փութկոտ, երբ առաջին անգամ տունը գացի առաւ էր, պառկած էր ինք և հաղիւ ժամանակ ունեցաւ սենեակը դգեստ մը հագնելու և ինծի գալու։

Կը վստահացնեմ ձեզ թէ ոչ չպարուած էր, ոչ ալ արտառոց յարդարանք մը ըրած էր, սակայն զայն տեսնելով ապշեցայ մնացի։ Ո՛չ, աշխարհի մէջ այնչափ գեղեցիկ, այնպիսի քաղցր ակնարկ, այնպիսի հմայող ժպիտ չեմ տեսած...։

—Ի բաց առեալ, ըսաւ Մալաքօֆ որ ներս կը մտնէր և Արմանի վերջին բառերը իմացած էր... ի բաց առեալ...։

—Ի բաց առեալ... ընդմիջեց անմիջապէս Արման քիչ մը չառաջնորդելով. անչուշտ իմ սիրելի նշանածս, իմ պաշտելի Միշլինս։

Սկսաւ Միշլինի ձեռքերը համբուրել։ Մաղկատի աղջիկը որուն ճակատը քիչ մը ժոգունած էր Արմանի այս հիացումը տեսնելով սկսաւ խնդալ։

—Ջա՛ր Մալաքօֆ հայրիկ, ինչ աւելի կը նախանձի նշանածէս։

—Բնական է, յարեց ծերունին. դուն չես ճանչնար մարդիկը, մինչդեռ ես... կը ճանչնամ, և մեծ բան չենք արժեր չիտակը. բայց կը բաւէ։ Եթէ Արման քեզի վիշտ պատճառէ ինծի հետ գործ պիտի ունենայ։

(Շարունակելի)

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՏՕՔԹՕՐ
Բ. ՓԱՓԱՔԵԱՆ
Կատարեալ ձիտնհասութեամբ կը դարմանէ հին և նոր ջերմամրութիւնը և ասոնցմէ ծագում առած դժուարամրութիւնը. իսկ Գաղդիական ախտը, փոխանակ ներսէն դեղեր տալով տամոքը և աղիքները խախտելու, ըստ նոր դրութեան լաւագոյն միջոցին դիմելով կը բուժէ։
ՀԻՒԱՆԴ ԿԸՆԴՈՒՆԻ
ամէն օր, բաց ի Կիրակէ, ժամը 3—11, Պաղչէ-Դարու, շաքարավաճառ Հաճի Պէքիրի դիմացը, սեղանաւորին վերնայարկը, Թիւ 19 դարմանատան մէջ։
Կարոս հիւանդները ձրիաբար կը դարմանեն

ՈՐՈՒՆ ՄԱԶԵՐԸ ԿԸ ԹԱՓԻՆ

Մազը այրերուն և մանաւանդ կիներուն զարդին մեծ մասը կը կազմէ։ Ամէն մարդ կը փափաքի որ մազը չթափի, բնական գայլը չկորսնցնելով երկնայ, թափածները դարձեալ բուսնին։ Ասոր հետ մէկտեղ կուզէ նաև որ գլխուն թեփերը անհետանան։ Սակայն հիւանդութիւն մըն է, որուն պատճառները զանազան են։ Ահա այս պարագան ուսումնասիրած է տօքթ. Աստանցի Ահմէտ Շիւքրի պէյ որ մէկ շաբաթէն բացարձակապէս կ'արգիլէ հերմատութիւնը, ամիսէ մը բուսցնել կուտայ հին թափածները և եղածներն ալ կ'երկարին։ Փորձելը դիւրին է։ Դիմողները գոհ պիտի մնան քիչ ատենէն։

Տօքթօրը կը գտնուի Ղալաթիա, թամուչի պողոտան, Արաա Ճամի պահականոցին և Եորկանճրլար ճասատէսի մէջև, Ալի պէյ խանին մէջ իր մասնաւոր դարմանատունը, ամէն օր ժամը 7էն 11։ Երեքշաբթի օր ժամը 6էն 9 աղքատներուն ձրի։

ԷԼԳԱՓԸ ՀԻՄԱՅՈՒՆ ՆԷԶԱՐԷԹԸ ՃԷԼԻԼԷՍԻՆՏԷՆ

Իմարաթը Ամիրէ իշխան պիր սէնէլիք միւպարասարնա լիւզում էէօրիւնէն 13000 չէքիսէն 14000 չէքիսէ գատար հաթթապէն մա նագլիսէ պէհէր չէքիսի 24 դրչ.տա թալիպի էօհտէսինտէ օլտուղունան վէ չէհրը հալը բուսմինին 17ինճի ճումատա էրթէսի կիւնինտէ գատար հէր գաչ բարա թէնզիլ իսիլիբսէ գապուլ օլունուպ հատտա լայզգլարընը պուլարդը թագարրատ իհալէի էվվէլիսէսի իճրատ գըլընճաղընտան, նօգսանըյլա ինթա իթմէք իսթէյէնլէրին 100տէ 10 նիսպէթինտէ թէէմին ազէլէրինի վէ եախօտ միւթէպէր վէ մուատտագ քէֆիլէթնամէլէրինի համիլէն էյնամը թաթիլիսէտէն մատտա հէր կիւն սաաթ 10ա գատար Մէհլիսը իտարէի էվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմլէրի։

12 մայիս 324 3—2

Էվգաֆը Հիմայուն խալինէսինճէ միւպարասարնալիզումկէօրիւնէն 78599 քիլօ քէօմիւրին պէհէր 100 քիլօսը 26 պուչուգ դրուշտա թալիպի էօհտէսինտէ թէգարրուր իտէրէք ինալէի էվվէլիսէսի իճրատ գըլընմը վէ չէհրը հալը բուսմինին 15ինճի քէնճէչնպիհ կիւնիւնէ գատար 100տէ 5 վէ 2 կիւն զարֆընտատա 100տէ 10 թէնզիլ իսիլիբսէ գապուլ օլունուպ հատտա լայզգընը պուլուղը թագարրատ իհալէի գաթիկէսինին իճրատը մուգարրէր պուլունմուշ օլուղունան, նօգսանըյլա ինթա իթմէք իսթէյէնլէրին 100տէ 10 նիսպէթինտէ թէէմին ազէլէրինի վէ եախօտ միւթէպէր վէ մուատտագ քէֆիլէթնամէլէրինի համիլէն էյնամը թաթիլիսէտէն մատտա հէր կիւն սաաթ 10ա գատար Մէհլիսը իտարէի էվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմլէրի։ 3—2

12 մայիս 1324

ԳԼԽԱԿԱՎԱՃԱՌ ՄԷՍՏՃԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Բերա, Մեծ Փողոց, Կալվանի փողոցին անկիւնը, Սմբատեան աբարքմանին առաջին յարկը

Սոյն գլխարկի վաճառատունը որ մեծ համբաւ կը վայելէ նրբաճաշակ և նոր բաճեւութեան սիրահար Տիկիններուն և Օրիորդներուն շրջանակին մէջ, այս անգամ Եւրոպայէն դեռ նոր բերել տուած է գարնան և ամրան եղանակի յատուկ գլխարկներ և գլխարկի վերաբերեալ զարդեր մեծ քանակութեամբ և վերջին նորաձեւութեանց համաձայն։

Կը յանձնարարուի Տիկիններուն և Օրիորդներուն իրենց գլխարկները գնել ՄԷՍՏՃԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷՆ, որոնք խիստ չափաւոր գիներով կը ծախուին։

ԻԼԱՆ

Միւճէտտէն ինչա իտիլէճէք օլան Մուտանիա կէօմրիւկ տարէկտի 4000 Օսմանլը լիրասը պէտէլ մուգապիլինտէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, թարիխը իլանան իթիպարէն 8 կիւն նիհայէթինտէ գարարատէսի քէչիտէ իտիլէճէկնտէն, թէնզիլիսլէ ինչասընա թալիպ օլանլարը վէ չէրթիթը լազըմէյի անլամագ իսթէյէնլէրին բէյ ագչէսինի միւսթահսիլէն միւտտիթը մէղքիւրէ զարիֆընտա ճումատա վէ բաղարատան մատտա կիւնլէրի սաաթ 6տան 10ա գատար ձէմիյէթը Բուսուսմիյէյ միւրաճաաթ էյլէմլէրի իլան օլունուր։

13 մայիս 324

Եունան տէվլէթի թէպասընտան վէ թիճարատան Իսկէնտէրիյէտ մուգիմ Մ. Միխաիլ Ա. Ամիրօղիսին թէպասի Տէվլէթը Ալիյէտէն վէ թիճարատան էվվէլճէ Դասը գարիյսինտէ Ֆէնէր Եօլունտա Պէյլէրեանցն պաղչտա մուգիմ իլքէն չիմիլքի իգամէթկեանցնը մէճհուլ խոուկի խապէր վէրիլէն Արմենակ Ա. Պէյլէրեան ալէյհինէ իլքի գրթա էմրէ մուհարրիր սէնտա մուճիպլինճէ ալաճաղը օլան 529 լիրա վէ 55 դրուշըն թահսիլի հադգընտա Մահքէմէի Թիճարէթի պիրինճի մէճլիսինտէ իգամէ էյլէտիկի տալանըն իթրան մուհաքէմէսի զբնիրտա իչպու 324 սէնէսի հազիրանը 12ինճի բէնճէչնպիհ կիւնիւ թալին իսիլմիշ օլուղընան, մէրգում Ա. Պէյլէրեանցն սաաթ 6 բատտէլէրինտէ մահքէմէի մէզպուրէտէ հազըր պուլունմասը վէ եախօտ մուատտագ սէնէսէյէ պիր վէքիլ կէնտէրմէսի լազմի կէլէճէյի վէ չայէտ կէլմէզ վէ եա վէքիլի կէօնտէրմէզ իսէ սիկէր թարաֆընտ վուգու պուլմագ թալէպի իւզէրինէ մէրգում հագգընտա մուամէլէի զբյապիյէ իթրա գբընճաճաղը մալում օլմագ իւզրէ թանզիմ օլունան տավէթիէ վարագասը ուսուլը մուհաքէմէի թիճարէթ նիզամնամէսինին 4ինճի ֆգրասընա թէվֆիգէն ալէյհուսսուլ մահքէմէնին տիվանխանէսինէ թասիլը գբընճաղը կիսի էվրագը հավասիս վասրթասբյա տասի իլան օլունուր։

10 մայիս 324

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՈՐ ՄԱԶԵՐՆԻՌ ԶԹԱՓԻ
ԿԱՄ
ԲԵՓԵՐՆ ՈՒ ՓԾՏԻԿՆԵՐԸ ՋՆՋՈՒԻՆ
գործածեցէք Տօքթ. Իզզէթ Քեամիլ պէյի մազի ջուրը։ Այս մազի ջուրը աշխարհի բոլոր մազի ջուրերէն գերազանց է և Բարիզի թաղապետական ցուցահանդէսէն ոսկի մրտայ ստացած է։ Անոնք որ պէաք ունին կրնան դիմել ընդհանուր կեդրոնատեղին՝ Պոլիս Պահճէ Գարու, Համիտիյէ Սէպիլի դէմ Աբիկ Իւթիւճեանի դեղարանը որ սոյն ջուրին պատրաստութեան մենաւորը ստացած է Կ. յ. Բժշկական վարժարանէն։

Կը գտնուի նաև մայրաքաղաքիս բոլոր առաջնակարգ դեղարանները։

ՏԷՐ ՍԻ ՏՆՕՐԻՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԻԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՓՐՈՏԻԹԵԱՆ
հիւանդութեանց մասնագէտ բժիշկ
ՏՕՔԹԷՈՐ
ԷՆՖԻՅԷՃԵԱՆ
Գիտական վերջին նորութեանց համաձայն կը դարմանէ ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւններ, ինչպէս նաև արանց և կանանց ԾՆՆԴԱԿԱՆ ու ՄԻԶԱՅԻՆ գործարանաց ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։
Ամէն օր կէս օրէ վերջ կը գտնուի Պաղչէ-Գարու, ԹԻՒԼԻՊԻՆՃԱՆ — ԻՔՐԻ-ԳԻՐՈՒԼԸ դեղարանը։
Երեքշաբթի օրերը ձրի։

ԳԱՓԻԼՄԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ, ԲԵՐԱ
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
ԶԵՂՉՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ամէն ճիւղերու մէջ զսնուող ամէն վաճառքներէն հետեւեալները առաջ քաշեցէք միայն

ՊԼՈՒԶՆԵՐ Բանջ պաթիթէ, ասեղնագործուած	20
ՊԼՈՒԶՆԵՐ Ճարտնական ձեւով	27
ՊԼՈՒԶՆԵՐ Ժամանակէ խիստ ժան	50
ՔՕՍԹԻՒՄ-ԹԱՅԵԼՕՐ Գծաւոր կտաւէ	130
ՔԱՇ-ԲՈՒՍԻԷՐ Նոր գոյներով	70
ԺԻԼԵՐ Կտաւէ	20
ԺԻԼԵՐ Բիբէե	18
ԺԻԼԵՐՕՆՆԵՐ Լաւ թաֆթիպէ, կրկին քէնտքներով, ամէն գոյնի ըէքլամի ապրանք	95
ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ Զանազան գոյներով, չատ վայելուչ	14
ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ Ֆանթէզի գեղեցիկ կոմթով	20
ՍԵՂՄԻՐԱՆՆԵՐ Նոր ձեւով և չատ դիմացկուն	22
ԳՕՏԻՆԵՐ Առատդական մետաքսէ	12

ԱՄԱԴԱՆԱՑԻՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ, ԼԵՐԳԱՍՆԵՐՈՒ
ԳՈՒԲՕՆՆԵՐ
ԻՐԵՆՑ ԻՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԻՆ ԿԵՍ ԳԻՆՈՎ
6—2

ՏՕՔԹ. ԻԶԶԷԹ ՔԷԱՄԻԼ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՄԻՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ԱՓՐՈՏԻԴԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Ցիչեալ բժիշկը որ մորթային և ափրոտիգեան հիւանդութեանց իբր մասնագէտ ծանօթ է արդէն, այս անգամ բժշկական վերջին կատարելագործեալ մէթոտներուն համաձայն կը դարմանէ բոլոր մորթային հիւանդութենէ վարակուողները, ինչպէս նաև քիչ ժամանակի մէջ և կատարեալ ճարտարութեամբ ու անգամ մըն ալ չկրկնուելու պայմանաւ կը դարմանէ ջերմամրութեան ամէն տեսակները։
Բացի Ուրբաթէ ամէն օր ժամը 5էն մինչեւ 7 կը գտնուի Պաղչէ-Գարու Համիտիյէ Սէպիլի դիմացը Աբիկ Իւթիւճեան էֆ.ի դեղարանը։ 30—10

Ο ԲՐՕԿՐԷ ԱՐԴՈՒԿԱՐԱՆ
Գումպարաճի փողոց։ Ռուսական դեսպանատան դիմաց. առաջնակարգ լուացարան, մեքենական լուացում և արդուկում.

Շապիկներ	40	բարա
Օձիքներ	10	»
Թեւնոց (զոյգը)	10	»

Շուտափոյթ և խնամուած աշխատութիւն։ 14—50

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ ապաստանող գաղթականներու զեռեղման ծախքին համար Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը այսուհետև ամէն ամսոյ սկիզբը պիտի կատարուի։ Պարգև չը չանող տոմակները ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց։ Ամբողջ տոմակներու արժէքին հարիւրին եօթանասունհինգը պարգեւներու և ամորթիներու պիտի յատկացուի։ Ուստի սոյն վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է։ Նոր կազմակերպութեամբ՝ տոմակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգև ու ամորթի պիտի շահին։ Ինչպէս կ'երեւի ստորև հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգևը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նպաստաւոր պարգեւներ ալ կան։ Տոմակները զանազան ստորաբաժանումներ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ տոմակին գին նշանակուած է օսմ. 2 ոսկի, կէսին՝ 1 օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Տոմակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տոմակներուն մէկ մասը չորս թիրաժի յատուկ երեքական կտորի բաժնուած է։ Ցիչեալ կատարակաւոր տոմակները՝ մէջիտիէն 19 դրուշի հաշուով՝ կէս տոմակներուն գինը 36 դրուշ է, մէկ քառորդինը՝ 18 դրուշ, իսկ մէկ ութերորդը՝ 9 դրուշ։ Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիէն և Կամուրջի գլուխը գտնուող մասնաճիւղէն մենաքանակ տոմակ գնողներուն հեռաւեալ զեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամէն 10 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին՝ 1001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 8, 2001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 9. 3001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 10, և 10.001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 12.

Զորրորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 Յունիս 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարարութեան պաշտօնական մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուակալին և ելմտական, հաշուակալութեանց Ատեանին և Օսմ. Կայս. Պանքայի կողմէ կարգուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մը։

1324 տարուան յատուկ Երկրագործական Պանքայի վիճակահանութեան յայտագիրը

Ա. ԹԻՐԱԺ (Մարտի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	Բ. ԹԻՐԱԺ (Ապրիլի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	Գ ԹԻՐԱԺ (Մայիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.
1	600000	1	300000	1	300000
1	200000	1	100000	1	100000
1	100000	3	40000	3	40000
2	40000	5	20000	5	20000
5	20000	15	10000	15	10000
15	10000	50	4000	50	4000
50	4000	275	400	275	400
275	400	3150	200	3150	200
3150	200	—	—	—	—
—	—	3500	1710000	3500	1710000
3500	2170000				

Դ. ԹԻՐԱԺ (Յունիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	Ե. ԹԻՐԱԺ (Յուլիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	Զ. ԹԻՐԱԺ (Օգոստոսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.
1	300000	1	300000	1	400000
1	100000	1	100000	1	100000
3	40000	3	40000	3	40000
5	20000	5	20000	5	20000
15	10000	15	10000	15	10000
50	4000	50	4000	50	4000
275	400	275	400	275	400
3150	200	3150	200	3150	200
—	—	—	—	—	—
3500	1710000	3500	1710000	3500	1810000

Է. ԹԻՐԱԺ (Սեպտ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	Ը. ԹԻՐԱԺ (Հոկտ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	Թ. ԹԻՐԱԺ (Նոյեմբ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.
1	400000	1	400000	1	400000
1	100000	1	100000	1	100000
3	40000	3	40000	3	40000
5	20000	5	20000	5	20000
15	10000	15	10000	15	10000
50	4000	50	4000	50	4000
275	400	275	400	275	400
3150	200	3150	200	3150	200
—	—	—	—	—	—
3500	1810000	3500	1810000	3500	1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ (Դեկտ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	ԺԱ. ԹԻՐԱԺ (Յանվարի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.	ԺԲ. ԹԻՐԱԺ (Փետր. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմգ.
1	500000	1	600000	1	1200000
1	200000	1	200000	1	500000
1	100000	1	100000	1	400000
2	40000	2	40000	1	300000
5	20000	5	20000	1	200000
15	10000	15	10000	10	100000
50	4000	50	4000	20	40000
275	400	275	400	65	20000
3150	200	3150	200	300	10000
—	—	—	—	750	4000
3500	2070000	3500	2170000	1250	800
				21600	200
				—	—
				24000	17020000

ՀԱՍՈՑԹ

	Ոսկին	100էն
Իւրաքանչիւրը երկու օսմ. ոսկիի արժէքով շրջաբերութեան հանուած երկու հարիւր յիսուն հազար տոմակներուն փոխարժէքը	50,000,00	
	50,000,000	

ՄԱԽՔ

	Ոսկին	100էն
Շահող թիւերուն համար տրուելիք հարիւրին 75ը	37,510,000	
Գաղթականներու ցանձնաժողովին պատկանած հարիւրին 17ը	8,500.000	
Պէյիւ և վարչութեան ծախքերուն փոխարժէքը եղող հարիւրին 8ը	3,990,000	
	50,000,000	

ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱՇԻՒՆԵՐ
Շատեր, որոնք գենցին հաշուեգրքէն, վաճառական, խանութպան եւ գրագիր, իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին խօսքով և գրով։
ՀԱՇՈՒԵԳԻՐՔՆ երկու նպատակ ունի.
Ա. Ժամանակի խնայողութեան.
Բ. Մտքի հանդարտութեան.
Պահանջուած ոչ է հարիւր ՎԱՑՐԿԵՆԱՊԷՍ գանուելուն համար, ժամանակի խնայողութիւն կուտայ։
Ակնկալած ըլլալով թէ հաշիւները ԱՆՆԱԿԱՆ են, մտքի կատարեալ հանդարտութիւն կը պատճառէ։
Հաշուեգիրքը կը պարունակէ կեսփարայեն միչեւ 12 դրուշ գիտ ունեցող ամէն տեսակ ապրանքներու հաշիւները։
Գործածութեան կերպին համար առանձին քանի մը օրինակներ.
18 օքա իւղ, օքան 6 դրուշ 35 փարայէն քանի՞ դրուշ կ'ընէ։
—Պէտք է 18 էջը բանալ. հոն 6 դրուշ 35 փարային դէմ պիտի գտնենք 123 դրշ. 30 փարա։
22 կանգուն պատան, կանգունը 75 փարայէն քանի՞ դրշ. կ'ընէ։
—Պէտք է 22 էջը բանալ. հոն 1 դրշ. 35 փարային դէմ պիտի գտնենք 41 դրուշ 10 փարա։
65 մէթր չուխան, մէթրը 9 դրուշ 15 փարայէն քանի՞ դրուշ կ'ընէ։
—Պէտք է 65 էջը բանալ, հոն 9 դրուշ 15 փարային դէմ պիտի գտնենք 609 դրուշ 15 փարա։
78 եարտա խասան, եարտան 90 փարայէն քանի՞ դրուշ կ'ընէ։
—Պէտք է 78 էջը բանալ. հոն 2 դրուշ 10 փարային դէմ պիտի գտնենք 175 դրշ. 20 փարա։
Ինչպէս օրինակներէն կը տեսնուի, հաշուեգիրքը կը յարմարի օքայի, արշընի, մէթրի, եարտայի, քիլոգրամի, հատի, վերջապէս ամէն կերպ առուծախի հաշիւներու։
Գին 5 դրուշ, փոստի ծախքո՝ 6 դրուշ
Դիմել Մանզումէի խմբագրատունը։
Կ. Պոլիս, Յովհ. էֆ. Աղաւորի, Պազը Ալի ճատտէսի թիւ 56։
Իզմիր՝ հեղինակին։
Կը գտնուի նաև ուրիշ գրավաճառներու քով։ 12—15

ԲԱՂԴԱՒՈՐ ՄԱՅՐ ՄԸ
Նիհար, ազազուն, վատոյժ, հիւանդկան տղաքը երբեք չէի սիրեր. միշտ կը փափաքէի գիրուկ, թմղուլ, զբաղթ, կայտառ տղաք մեծցնել։ Կատարելապէս համոզուած էի որ ապագային ուժեղ, կայտառ և կորովի զաւակներու արժանանալու և զանոնք ամէն կարգի հիւանդութեանց դէմ պատպանելու համար, անհրաժեշտ էր տղայ հասակէն ուշադրութիւն ընել անոնց տրուելիք սնունդին։ Հետեւաբար, երբ մեր անդրանիկ զաւակը վեց ամսու եղաւ, հետամուտ եղայ ամէնէն լաւ սնունդը տալ անոր և բժշկի մը յանձնարարութեամբ սկսաս ՏՕՍՅԱԹԻՆ ՖՈՅՖԱՎԻԼԻՕՎ սնուցանել զայն։
Տղեկը մեծ ախորժով կ'ուտէր այս ՏՕՍՅԱԹԻՆ. Ֆ ԼԻՒԻՐ և քանի՞ ուտէր կը գիրնար, կ'ուժգնար և կը կայտառնար։ Այսպէս, քանի մը ամիս անցնելէ վերջ, երբ ակռայ հանելու ժամանակը եկաւ, սկսանք մտահոգ ըլլալ, կարծելով որ մեր զաւակն ալ ուրիշ տղու յատուկ ակռայ հանելու ցաւերն ալ փորձարարելիք պիտի ունենայ, սակայն զարկը առանց դէպ հիւանդութեան ակռայ հանեց, խաղալով, ցատկելով և չարչունակեց ամբիլ ու զգաստալ։
ՏՕՍՅԱԹԻՆ ՖՈՅՖԱՎԻԼԻՕՎ հինգ գաւակ մեծցուցի, երկուքը աղջիկ, երեքը մանչ. փառք Աստուծոյ, ամէնքն ալ 25 30 տարիքը հասան՝ առանց բնաւ հիւանդանալու և քաջառոյգ երիտասարդներ եղան. հետեւաբար ի սրտէ կը յանձնարարեմ մայրերուն որ ՏՕՍՅԱԹԻՆ ՖՈՅՖԱՎԻԼԻՕՎ մեծցնեն իրենց զաւակները։
Բարիզ, Պոնսարթի փողոց, Թ. 17
ՄԱՐԿՈՒԻԹ ԺԱՆՆԻ
ՏՕՍՅԱԹԻՆ ՖՈՅՖԱՎԻԼԻՕՎ կը ծախուի կ. Պոլսոյ և գաւառներու մեծ դեղարաններու ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։ 26—17